

RUTA LITERÀRIA D'EMILI TEIXIDOR PER RODA I ELS SEUS VOLTANTS

2n Batxillerat A

Roda de Ter

11 d'octubre de 2016

AGRAÏMENTS

Vull donar les gràcies a totes les persones que m'han ajudat i donat suport a l'hora de fer aquest treball.

A la tutora del treball, que m'ha ajudat tant en el contingut, facilitant-me informació, com en els aspectes formals. A més a més, ha aconseguit fer-me sentir a gust durant tot el temps d'elaboració del treball.

A les persones properes de l'escriptor que han col·laborat a completar la seva biografia, fent que sigui una recerca més profunda i íntima. Tots ells s'han implicat molt per ajudar-me i estaven contents que treballés sobre l'Emili Teixidor, un escriptor important, però no del tot reconegut al seu propi poble:

En Rossend Teixidó, el seu nebot, i la seva esposa M. Àngels, que m'han parlat, sobretot, de la infantesa d'Emili Teixidor i de la seva família. A més a més, m'han facilitat moltes fotos del seu àlbum familiar que enriqueixen el meu treball.

La Carme Crous i la M. Àngels Prat, amigues de l'Emili. Elles m'han parlat dels anys de joventut, una des de Roda i l'altra des de Barcelona.

La Dolors Pascual i en Josep Viladecàs, família de l'escriptor, que em van obrir les portes de Fussimanya i van parlar-me de la dificultat de viure a pagès i haver d'anar cada dia a Roda a l'escola o a treballar.

En Llorenç Soldevila, que ha fet la ruta d'en Martí i Pol, entre d'altres, perquè m'ha ajudat moltíssim en aquesta part: m'ha explicat què havia de fer i com.

També a la meva àvia, perquè entre ella i la Carme Crous m'han donat informació que necessitava per entendre les històries i situar els noms de Roda.

I, finalment, als meus pares, que van ser els que em van donar la idea del tema del treball. A més a més, m'han ajudat sempre que m'ha fet falta.

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ.....	1
2. BIOGRAFIA DE L'EMILI TEIXIDOR.....	4
2.1. PRIMERS ANYS.....	4
2.2. EDUCACIÓ.....	6
2.3. EDITOR I ESCRIPTOR.....	9
2.4. ÚLTIMA ETAPA.....	10
2.5. PREMIS.....	11
3. OBRA DE L'EScriptor.....	13
3.1. NOVEL·LA I NARRATIVA PER A ADULTS.....	13
3.2. NARRATIVA INFANTIL I JUVENIL.....	13
3.3. PEDAGOGIA.....	15
3.4. TRADUCCIONS.....	15
3.5. CINEMA.....	17
3.6. TEATRE.....	17
3.7. PERIODISME.....	18
4. CONTEXT HISTÒRIC.....	19
4.1. CONTEXT SOCIAL I ECONÒMIC.....	19
4.2. GUERRA.....	19
4.3. POSTGUERRA.....	20
5. LA SEVA OBRA RELACIONADA AMB EL POBLE.....	22
5.1. INTRODUCCIÓ.....	22
5.2. LES FÀBRIGUES.....	22
5.3. NOMS DE PERSONA, MOTIUS I OFICIS.....	23
5.4. GUERRA CIVIL I POSTGUERRA.....	23
5.5. INDRETS.....	24
5.6. ENSENYAMENT.....	24
6. QUÈ ÉS UNA RUTA LITERÀRIA?.....	26
7. ALTRES RUTES LITERÀRIES.....	28
7.1. INTRODUCCIÓ.....	28
7.2. RUTA LITERÀRIA DE MIQUEL MARTÍ I POL.....	28
8. RUTA LITERÀRIA DE L'EMILI TEIXIDOR.....	32
9. CONCLUSIONS.....	49
10. BIBLIOGRAFIA.....	51
11. ANNEX.....	53

INTRODUCCIÓ

En el moment de triar el tema del treball no se sabia massa per on començar ni es tenia una preferència especial. Es tenia clar, però, que es volia fer un treball de recerca humanístic que tingués una bona part pràctica, que és complicat trobar en aquest àmbit. D'altra banda, es trobava interessant aprofundir en un tema sobre Roda de Ter ja que és un tema poc tractat. Es va decidir treballar en un autor local que no fos tan estudiat com ho és Miquel Martí i Pol, per això en aquest treball s'ha tractat Emili Teixidor.

Un cop decidit que l'autor que es volia treballar era Emili Teixidor es va pensar de quina manera es podia fer perquè la part pràctica fos important. Llavors es va veure que una proposta de ruta literària obligava a conèixer la seva obra en general, la seva vida i fer una tria de les obres que més relaciona amb el poble i el seu entorn. Es va triar *Sic transit Glòria Swanson*, *Retrat d'un assassí d'ocells*, *Pa negre* i *Els convidats*. Per fer la tria d'aquestes quatre novel·les una de les primeres coses que es va decidir va ser descartar la narrativa infantil i juvenil; de les que quedaven de narrativa per a adults es va descartar *Laura Sants* i *El Llibre de les Mosques* perquè la primera s'ambienta a la ciutat de Vic i la segona tampoc té massa relació amb el poble natal d'Emili Teixidor. Això volia dir que s'havia de fer una lectura profunda de les obres seleccionades i marcar els fragments on es retratava Roda o els seus voltants. També s'anava anotant els noms dels llocs i els de persona per saber si Emili Teixidor parlava del poble i quan ho feia.

Una altra de les raons per les quals s'han triat aquestes obres és que la majoria de la població coneix Emili Teixidor per *Pa negre*, sobretot per la versió cinematogràfica que va fer Agustí Villaronga. Cal dir, però, que la gent que ha mirat *Pa negre* coneix una part més de l'obra de Teixidor sense saber-ho. Agustí Villaronga, en fer l'adaptació al cinema, va barrejar aspectes de *Pa negre* amb d'altres de *Retrat d'un assassí d'ocells*. Per exemple, l'afició als ocells de l'Andreu i el seu pare a la pel·lícula de *Pa negre* és part del llibre *Retrat d'un assassí d'ocells*.

El treball sobre la proposta de ruta literària d'Emili Teixidor, el podem dividir en tres parts.

A la primera part es coneix la vida de l'escriptor, des que neix fins que esdevé un escriptor important, passant pels anys d'infantesa i joventut a Roda, els seus amics, quan marxa a Barcelona, l'estada a París, el reconeixement de la seva obra. També hi ha el llistat complet de totes les obres, tant la narrativa infantil i juvenil com la novel·la i narrativa per a adults; també, els llibres de pedagogia, les traduccions a tots els idiomes, les adaptacions cinematogràfiques, les obres de teatre i els escrits periodístics.

A la segona part del treball s'explica què és i com es fa una ruta literària. Per poder fer la proposta de ruta es va analitzar la ruta literària de Miquel Martí i Pol, per així poder fer una petita comparació entre les dues, ja que tots dos eren més o menys de la mateixa època, van compartir part de la vida i això vol dir que haurien de compartir molts dels punts de la ruta. Abans va haver-hi una trobada amb en Llorenç Soldevila, especialista en rutes literàries i autor, entre d'altres, de la ruta literària de Miquel Martí i Pol.

La tercera part és la part més pràctica del treball. Després de la lectura dels llibres i de marcar els fragments que podien ser útils per a la ruta, s'han triat els que es volien utilitzar perquè eren més adients i s'han unit tots en forma de recorregut. Cada punt té: un títol, un davantal on s'explica el punt de la ruta i la relació amb el fragment que s'ha de llegir, els fragments seleccionats i una fotografia del lloc. Tot els apunts que s'han extret i no s'han utilitzat per a la ruta es troben a l'annex.

Com a suport, s'ha fet un vídeo resum de tots els punts de la ruta, que inclou fotografies dels llocs, d'Emili Teixidor i alguna frase dels fragments seleccionats. (<https://www.youtube.com/watch?v=5mc8nPIrvE0&t=1s>)

Per conèixer millor l'obra ha calgut informació del context històric de Roda, a partir de bibliografia i de fonts orals. D'aquesta manera ha resultat més fàcil entendre les seves obres.

Actualment de rutes literàries, se'n fan cada vegada més però sobre l'Emili Teixidor no n'hi havia cap. Per això, el treball és una petita contribució al món de les rutes literàries i a la difusió de l'obra de l'Emili Teixidor.

2.BIOGRAFIA D'EMILI TEIXIDOR

2.1. PRIMERS ANYS

Emili Teixidor Viladecàs va néixer el 22 de desembre del 1932 a Roda de Ter, tot i que a molts llocs posa que va néixer el 1933, per això molta gent pensa i diu que va néixer aquest any. Ell no ho solia desmentir perquè ja li agradava que li posessin un any menys. Fill de Filomena Viladecàs Planas i Jaume Teixidó Corominas, casats l'any 1928; la mare era de Fussimanya, una masia històrica de Savassona i treballadora de fàbrica només un temps, després es va dedicar a cuidar la casa; el pare era de Can Soques, una masia de Calldetenes, però molt propera a Folgueroles, tenia un autobús i feia de xofer. Tenia un germà gran, amb qui es portaven 10 anys, en Josep Teixidó Viladecàs.

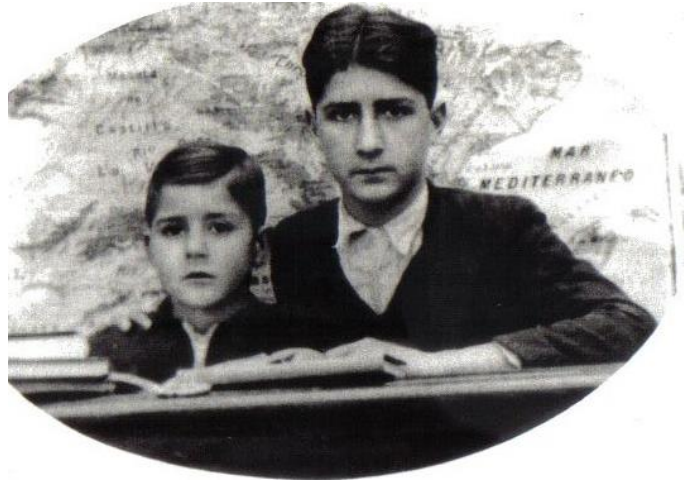

Fotografia dels pares d'Emili Teixidor. Font: arxiu de la família Teixidó-Roviró

Cal destacar que a part de l'any de naixement, molta gent també va errada pel que fa al seu nom. Ell firmava les obres amb diversos noms: al principi es deia Emilio José, també Emilio Teixido i, normalment, posava (que és com se'l coneix) Emili Teixidor, però el seu nom real que sortia al DNI era Emili Teixidó.

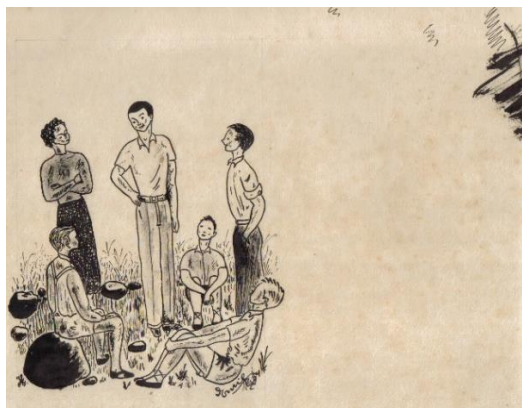
Quan el seu germà gran va néixer els seus pares vivien a Can Soques (la casa del seu pare), però abans que nasqués ell ja s'havien traslladat a Roda de Ter. Primer van viure en una casa del carrer de Baix número 37, a prop de can

Sempre, on visqué el seu amic Miquel Obiols. Un temps abans que ell marxés a Barcelona, es van traslladar a la casa del carrer Josep Caminals número 3, que encara conserva la família. En una entrevista a la revista *L'Avenç* diu que la seva família "Havien estat d'una mena d'esquerres, sense un excessiu protagonisme, però el fet és que el meu pare va anar a la presó, tot i que després en va sortir". Als 15 anys es va morir el seu pare; aquest fet també va influir en el fet que marxés a Barcelona.

Fotografia d'Emili Teixidor i el seu germà Josep a l'escola. Font: arxiu de la família Teixidó-Roviró

El seu nebot, en Rossend Teixidó, ens explica que era una persona a qui li agradava la broma, sobretot amb els més petits de la família, i també li agradava fer l'indi. Una altra afició era dibuixar i en sabia molt; la família encara conserva uns quants dibuixos.

Dibuix fet per Emili que conserva la família Teixidó-Roviró.

Quan era jove li va tocar anar a fer el servei militar, tot i que hi va anar una mica més gran que els altres degut als estudis.

Fotografia de quan Emili va fer el servei militar. Font: família Teixidó- Roviró

Va passar la seva infància i joventut a la Plana. Aquests paisatges, els trobem reflectits en les seves obres. A part, hi va viure la postguerra, que també hi és un tema important.

2.2. EDUCACIÓ

Obtingué una formació educativa a l'escola unitària del poble, amb el mossèn Espinalt. Aquí va coincidir amb Miquel Martí i Pol, amb qui inicià una llarga amistat. Miquel i Emili compartien l'opinió que el seu professor explicava Història Sagrada d'una manera brillant i vivaç, fet que a tots dos se'ls va encomanar en les seves obres. L'any 1946 ells dos, amb més joves del poble interessats en la literatura, van crear la "Penya Verdaguer". La va fundar mossèn Espinalt¹ i Josep Clarà², tot i que el lideratge el portava aquest darrer. Els membres eren Emili Teixidor, Esteve Viñolas³, Miquel Arimany⁴, Miquel Martí i Pol⁵, Miquel Vilar i

¹ Rector de la parròquia de Roda i responsable de l'escola parroquial o dels capellans.

² (Roda de Ter, 1905 – Barcelona, 1989) escriptor de la fàbrica Bracons i Riera i escriptor.

³ (Roda de Ter, 1931 – Barcelona, 2000) enginyer i activista cultural.

⁴ (Barcelona, 1920 – 1996) escriptor i editor català.

⁵ (Roda de Ter, 1929 -2003) poeta i escriptor rodenc.

Blanch⁶ i Jaume Salés i Sanjaume⁷ Es reunien els diumenges al matí. Una de les coses que van impulsar des d'aqueta penya van ser els Jocs Florals.

Fotografia d'Emili amb la Penya Verdaguer a la plaça del Poeta. Font: Ruta literària MMP

Miquel Martí i Pol, Emili Teixidor i Miquel Obiols van compartir unes tertúlies els diumenges a la tarda a casa del carrer Costa del Ter número 15, on vivia en Miquel Martí i Pol. Aquí, junt amb alguns joves del poble amb inquietuds culturals i d'altres de fora del poble amb prestigi, parlaven i discutien sobre temes culturals tant de Catalunya com de l'estranger.

La postguerra franquista va obligar els dos amics a començar a escriure en castellà. Miquel Obiols⁸ també fou molt amic de Teixidor: quan Obiols marxà a Barcelona va ser Teixidor qui el va ajudar i fins i tot va ser qui el va ajudar i el va acollir al seu pis una temporada.

⁶ (Roda de Ter, 1921 – 1998) conegut com “Don Manolito”, escriptor, director i redactor de la revista *Roda de Ter* i Ràdio Roda.

⁷ (Roda de Ter, 1932 – 2010) escriptor i historiador local.

⁸ (Roda de Ter, 1945) escriptor, guionista i creador-director de programes de televisió.

D'esquerra a dreta: Emili Teixidor, Miquel Obiols, Miquel Martí i Pol i Rafael Llorens a l'entrada de l'escola Mare de Déu del Sòl del Pont. Font: família Teixidó-Roviró

Quan estava estudiant a Roda ja feia alguna suplència de professor. A més, quan mossèn Espinalt va marxar a treballar a Santa Margarida de Montbui, a l'Anoia, s'hi emportà l'Emili, que amb catorze anys ja l'ajudava.

Quan va tancar l'etapa rodenca va iniciar la dels estudis universitaris a Barcelona. Després d'acabar la carrera de Magisteri, es va llicenciar en Dret i en Filosofia i Lletres, i després va diplomarse en Periodisme. La formació humanista, no la va trobar només a les aules universitàries, sinó també al Col·legi Major Universitari "Fra Ginebre Serra", lloc on va residir gràcies a una beca. Aquí va tenir companys com Antoni Comas i Pujol⁹ o Joan Solà i Cortassa¹⁰, dues personalitats destacades en el món de la llengua i literatura catalanes. D'aquesta estada a la residència la persona més influent va ser el consiliari mossèn Joan Alemany i Esteve¹¹, home d'església i de país.

L'any 1958, amb mossèn Joan Alemany van fundar a Barcelona l'escola Patmos per a nois, de clara línia de renovació pedagògica, que després es va unir amb l'escola Betània per a noies, fundada per Rosa Maria Omedes. L'experiència a l'escola Patmos va donar inici a la vocació d'escriptor. Allà va adonar-se de la importància de l'escola per ensenyar a llegir i fer lectors i alhora va veure el buit que hi havia a Catalunya respecte a la literatura infantil i juvenil en català. Així va

⁹ (Mataró, 1931 – Barcelona, 1981) professor universitari, historiador i crític literari català.

¹⁰ (Bell-lloc d'Urgell, 1940 – Barcelona 2010) lingüista i filòleg català.

¹¹ (Sant Sadurní d'Anoia, 1920 – Barcelona, 2008) sacerdot i professor.

començar a escriure per a nens i joves. Junt amb Joaquim Carbó¹² i Josep Vallverdú¹³ van iniciar una producció literària infantil i juvenil, molt important a finals dels anys 60. Va participar en revistes adreçades a aquest públic com ara *Oriflama*¹⁴, *Cavall Fort*¹⁵ i *Tretzevents*¹⁶.

Emili Teixidor, en una entrevista feta per Lluís Bonada al diari *Avui* de l'any 1989 diu: "Amb l'*Alicia* de Lewis Carrol¹⁷, els nens no hi entren, i *El petit príncep* és un llibre per a grans que volen sentir nostàlgia de la infantesa. Els germans Grimm¹⁸ no escrivien per a nens. Recollien el folklore oral. Escriure per a nens és connectar amb ells. Si has fet classe ho saps."

2.3. EDITOR I ESCRIPTOR

L'any 1980 va deixar de dirigir l'escola i va marxar durant dos anys a viure a París, on va treballar a la prestigiosa casa editorial de Robert Lafont¹⁹. Aquí va aprendre l'ofici d'editor.

En tornar a Barcelona va continuar l'etapa d'editor al capdavant de l'editorial *Ultramar*, una filial de *Salvat*. Aquests anys es va dedicar plenament al periodisme i a la narrativa. Va participar en articles periodístics, col·laborant amb *El diari de Barcelona*, *l'Avui* i *El País*; va fer guions de ràdio i televisió, un llargmetratge dirigit per Ventura Pons²⁰, *El vicari d'Olot* (1981), o fins i tot sèries televisives com *Què vol veure?* (1982-1984) i *Dúplex per llogar* (1984). Era molt conegut per les seves intervencions al programa *El Matí de Catalunya Ràdio*,

¹² (Caldes de Malavella, 1932) destacat escriptor català, se'l coneix sobretot per la seva obra adreçada al públic juvenil i per ser cofundador de la revista *Cavall Fort*.

¹³ (Lleida, 1923) narrador, poeta, dramaturg, lingüista, traductor i assagista català.

¹⁴ Revista mensual d'informació general. Va començar a publicar-se el 1961 i va deixar de fer-ho el 1977.

¹⁵ Revista infantil i juvenil de periodicitat quinzenal. Va començar a publicar-se el 1961 i encara ho continua fent.

¹⁶ Revista infantil i juvenil de periodicitat mensual. Va començar a publicar-se el 1951 i va deixar de fer-ho el 2011.

¹⁷ (Daresbury, Regne Unit 1832 – Guildford, Regne Unit 1898) sacerdot anglicà, lògic, matemàtic, fotògraf i escriptor.

¹⁸ Jacob Karl Grimm (Hanau, Alemanya 1785- Berlín, Alemanya 1863) Wilhelm Karl Grimm (Hanau, Alemanya 1786 – Berlín, Alemanya 1859) catedràtics en filologia alemanya i escriptors, van recollir i popularitzar molts contes tradicionals.

¹⁹ (Nîmes, França 1923 – Florència, Itàlia 2009) lingüista, historiador, poeta, novel·lista, dramaturg i activista cultural i polític de nacionalitat francesa.

²⁰ (Barcelona, 1945) director, guionista i productor català.

que queden en *Les contraportades d'El Matí de Catalunya Ràdio* (1996) i *En veu alta: escrits per a la ràdio* (1998).

És considerat un dels escriptors amb més valors de la literatura infantil i juvenil, tot i tenir algunes obres per a adults que també són molt importants. La primera és el recull de narrativa breu *Sic transit Glòria Swanson*, de l'any 1979. L'any 1988 es va estrenar com a autor de novel·la per a adults amb *Retrat d'un assassí d'ocells*. A partir de la dècada dels 90 la seva obra comença a traduir-se a altres llengües, com per exemple, al castellà, al francès, a l'italià i al portuguès.

2.4. ÚLTIMA ETAPA

A Barcelona va viure en un pis amb la seva mare al carrer Capità Arenas, al barri de Sarrià. Posteriorment, es traslladà a un altre pis del mateix barri, al carrer Químic de Sarrià. Era molt conegut en aquest barri perquè dinava molts dies a la pastisseria Foix²¹.

Des que vivia a Barcelona venia molt poc a Roda: només per veure en Miquel Martí i Pol, la família i quan hi havia alguna festa. Quan venia i estava escrivint alguna novel·la o tenia alguna cosa entre mans la família ja ho veia perquè solia estar molt callat i observant les coses.

El març de 2011 la segona escola pública de Roda va fer un homenatge a Emili Teixidor, i es va canviar el nom de l'escola: des del 2005 es deia Escola de Roda de Ter i aleshores va passar a anomenar-se Escola Emili Teixidor.

El febrer de 2012 va ser nomenat Doctor Honoris Causa de la Universitat de Vic, en reconeixement a la seva trajectòria literària tant per a infants i joves com per a adults, i a l'aportació a la llengua catalana. El *laudatio* va anar a càrrec de Ricard Torrents, un gran amic seu.

²¹ Pastisseria que és troba al barri de Sarrià i pertany a la família de l'escriptor J.V.Foix.

Acte d'investidura a la UVic. Font: Arxiu fotogràfic de la UVic - UCC

Va morir a Barcelona el 19 de juny del 2012 després d'una llarga malaltia. El 21 de juny es va celebrar el funeral a l'església de Roda i va ser enterrat al cementiri del mateix poble.

2.5. PREMIS

Al llarg de la seva vida ha rebut molts premis, els últims van ser de reconeixement a la seva trajectòria i van culminar amb el reconeixement de Doctor Honoris Causa de la UVic. Cronològicament són els següents:

- Joaquim Ruyra de narrativa juvenil (1967): *Les rates malaltes*.
- Crítica Serra d'Or de narrativa (1980): *Sic transit Glòria Swanson*.
- Literatura Catalana de la Generalitat de Catalunya d'obra de creació per a públic juvenil (1983): *El Príncep Alí*.
- Llista d'Honor del Premio Pier Paolo Vergerio de la Universitat de Pàdua (1989): *En Ranquet i el tresor*.
- El març de 1990 va ser nomenat l'escriptor del mes de la Institució de les Lletres Catalanes.
- Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1992) per la seva trajectòria.
- Crítica Serra d'Or de literatura juvenil (1995): *Cor de roure*.
- Premio Nacional del Ministerio de Cultura de literatura infantil y juvenil (1997): *L'amiga més amiga de la formiga Piga*.

- Llista d'honor de l'International Board on Books for Young People (IBBY) (1998).
- Premi Sant Jordi de novel·la (1999): *El llibre de les mosques*.
- Apel·les Mestres (2003): *En Ring 1-2-3 i el nou món*. Juntament amb P. Stanton.
- Joan Crexells (2003): *Pa negre*.
- Premi Lletra d'Or (2004): *Pa negre*.
- Premi Nacional de Cultura de Literatura (2004): *Pa negre*.
- Maria Àngels Anglada (2004): *Pa negre*.
- Premio de Lectura de la Fundación Sánchez Ruipérez (2005): per l'article "Estratègies del desig o trucs per llegir" al suplement "Cultura/s" de *La Vanguardia*.
- Trajectòria de la Setmana del Llibre de Català (2006): per la seva trajectòria.
- Premi Jaume Fuster dels Escriptors en Llengua Catalana (2011): per la seva trajectòria.
- El 2012 va ser nomenat Doctor Honoris Causa per la Universitat de Vic.

3. OBRA DE L'ESCRITOR

Les obres citades són les primeres edicions.

3.1. NOVEL·LA I NARRATIVA PER ADULTS

- *Sic transit Glòria Swanson*. Barcelona: Edicions 62: Proa, 1983.
- *Retrat d'un assassí d'ocells*. Barcelona: Proa, 1988.
- *El primer amor*. Barcelona: Columna, 1992.
- *El Llibre de les Mosques*. Barcelona: Proa, 2000.
- *Pa negre*. Barcelona: Proa, 2003.
- *Laura Sants*. Barcelona: Columna, 2006.
- *Els convidats*. Barcelona: Columna, 2010.
- *Vida de Colònia*. Barcelona: Angle Editorial, 2010.

3.2. NARRATIVA INFANTIL I JUVENIL

- *Tres valientes*. Madrid: Escelicer, 1954. (obra original en castellà)
- *Los amigos de Patucho*. Madrid : Escelicer, 1959. (obra original en castellà)

Coberta del llibre *Los amigos de Patucho*. Font: família Teixidó-Roviró

- *El soldat plantat*. Barcelona: Cruïlla, 1967.
- *Les rates malaltes*. Barcelona: Laia, 1967.
- *Un aire que mata*. Barcelona: Laia, 1967.
- *Dídac, Berta, i la màquina de lligar boira*. Barcelona: La Galera, 1969.
- *Quinze són quinze*. Barcelona: Laia, 1975.

- *L'ocell de foc*. Barcelona: Cruïlla, 1977.
- *Sempre em dic Pere*. Barcelona: Cruïlla, 1977.
- *Quaranta i quaranta*. Barcelona: La Galera, 1981.
- *El príncep Alí*. Barcelona: Laia, 1982.
- *Frederic, Frederic, Frederic*. Barcelona: Cruïlla, 1983.
- *Ones sense fills*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984.
- *En Ranquet i el tresor*. Barcelona: Cruïlla, 1986.
- *Cada tigre té una jungla*. Barcelona: Cruïlla, 1986.
- *En Ranquet i els seus amics*. Barcelona: Cruïlla, 1987.
- *El crim de la Hipotenusa*. Barcelona: Cruïlla, 1988.
- *Les Ales de la Nit*. Barcelona: Cruïlla, 1988.
- *Cor de Roure*. Barcelona: Cruïlla, 1994.
- *L'amiga més amiga de la Formiga Piga*. Barcelona: Cruïlla, 1996.
- *La Formiga Piga es deslloriga*. Barcelona: Cruïlla, 1998.
- *Petits contes d'intriga de la Formiga Piga*. Barcelona: Cruïlla, 2000.
- *Amics de mort*. Barcelona: Cruïlla, 2001.
- *La volta al món de la Formiga Piga*. Barcelona: Cruïlla, 2001.
- *En Ring 1-2-3 i el món nou*. Barcelona: Destino, 2003.
- *Els secrets de la vida de la Formiga Piga*. Barcelona: Cruïlla, 2003.
- *La rosa, la roca i el lloc*. Barcelona: Cruïlla, 2003.
- *La Formiga Piga... lliga!* Barcelona: Cruïlla, 2004.
- *Quina gana que tinc!* Barcelona: Cruïlla, 2005.
- *La botiga de la Formiga Piga*. Barcelona: Cruïlla, 2006.
- *Els fantasmes de la biblioteca, o, La cadena secreta*. Barcelona: Palahí, 2006.
- *En Ring 1-2-3 i la lupa*. Barcelona: Destino, 2007.
- *El crim del triangle equilàter*. Barcelona: Cruïlla, 2007.
- *La Formiga Piga s'enfonsa en la història*. Barcelona: Cruïlla, 2010.
- *El crim de la tangent*. Barcelona: Cruïlla, 2011.
- *La Formiga Piga va a la biblioteca*. Barcelona: Cruïlla, 2012.

3.3. PEDAGOGIA

- *El nom de cada cosa*. Barcelona: El Hogar del libro, 1980.
- *Los nombres de las cosas*. Barcelona: El Hogar del libro, 1972.
- *La lectura i la vida*. Barcelona: Columna, 2007.
- *La lectura i la vida*. Barcelona: Ariel, 2007.
- *Cuentos de intriga de la hormiga Miga* (Colección Lee y pásatelo bien), 2001.

3.4. TRADUCCIONS

Al castellà infantil i juvenil:

- *Diego, Berta y la máquina de rizar niebla*. Barcelona: La Galera, 1969.
- *Un aire que mata*. Barcelona: Laia, 1973. (Les rates malaltes). Traducció de Etelvino González
- *El soldado de hielo*. Barcelona: SM, 1989.
- *Marcabré y la hoguera de hielo*. Madrid: Espasa-Calpe, 1985. (*L'ocell de foc*) traducció Angelina Gatell
- *No me llames Pedro*. Barcelona: La Galera, 1979.
- *Federico, Federico, Federico*. Madrid: Espasa-Calpe, 1991.
- *Renco y el Tesoro*. Barcelona: SM, 1987.
- *Cada tigre en su jungla*. Barcelona: SM, 1989.
- *Renco y sus amigos*. Barcelona: SM, 1989.
- *Las alas de la noche*. Barcelona: SM, 1988.
- *El crimen de la hipotenusa*. Barcelona: Edebé, 1988.
- *Corazón de Roble*. Barcelona: SM, 1995.
- *La amiga más amiga de la hormiga Miga*. Barcelona: SM, 1996.
- *La hormiga Miga se desmiga*. Barcelona: SM, 1999.
- *Cuentos de intriga de la hormiga Miga*. Barcelona: SM, 2001.
- *Amigos de muerte*. Barcelona: SM, 2001.
- *La vuelta al mundo de la hormiga Miga*. Barcelona: SM, 2002.
- *Los secretos de la vida de la hormiga Miga*. Barcelona: SM, 2003.
- *Ring 1-2-3 y el Mundo Nuevo*. Barcelona: Planeta Oxford, 2003.
- *Cómo como*. Barcelona: SM, 2007.
- *La hormiga Miga... ¡liga!*. Barcelona: SM, 2005.

- *La hormiga Miga mega maga*. Barcelona: SM, 2006.
- *El crimen del triángulo equilátero*. Barcelona: Oxford, 2010.
- *Ring 1-2-3 y la Lupa*. Barcelona: Planeta Oxford, 2007.
- *El crimen de la tangente*. Barcelona: Planeta, 2011.
- *La hormiga Miga se hunde en la historia*. Barcelona: SM, 2010.
- *La hormiga Miga en la biblioteca*. Barcelona: SM, 2012.

Al castellà:

- *Caza menor*. Barcelona: Ediciones B, 1989. (*Retrat d'un assessí d'ocells*)
- *Sic transit Glòria Swanson* [en español]. Barcelona: Laia, 1983.
- *Pan negro*. Barcelona: Seix Barral, 2004.
- *Vida de Colonia*. Barcelona: Angle Editorial, 2010.

Al francès:

- *La drôle de valise de Renco*. París: Hachette, 1990. Traducció del castellà per Claude Bleton

Al gallec

- *Pan negro*. Allariz: Fundación Vicente Risco, 2011. Traducció per Eduard del Castillo Velasco

Al grec:

- *Pa negra* [en grec]. Atenes: Kastaniotis, 2008.

A l'italià:

- *Il delitto dell'ipotenusa*. Milà: Piemme, 1995.

Al portuguès:

- *Asas da Noite*. Sao Paulo: Paulinas, 1991.

A l'àrab:

- *L'amiga més amiga de la formiga Piga* [en àrab]. Beirut: Dar Al-Majani, 2007.

Al neerlandès:

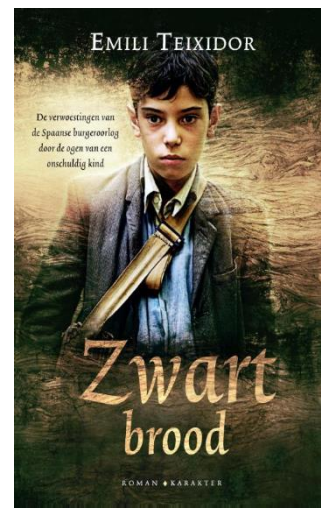
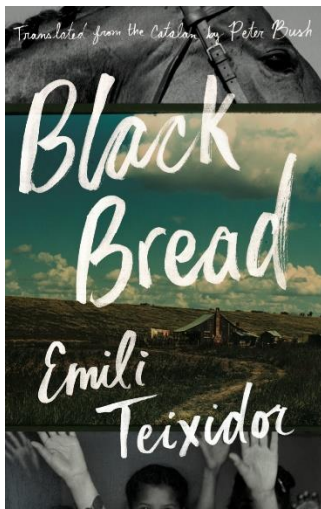
- *Zwart brood*. Amsterdam: Karakter, 2012.

Al romanès:

- *Pâine neagră*. Bucaresti: Meteor Press, 2013.

A l'anglès:

- *Black bread*. Windsor: Biblioasis, 2016.

Cobertes de les traduccions de *Pa negre* a l'anglès, el grec i el neerlandès.

Obres traduïdes per ell:

- *Els Lusíades de Luis Camões* (Traducció i adaptació al català). Barcelona: Proa, 1989.

3.5. CINEMA

- Guió del film 'El vicari d'Olot'
- *Pa negre*, adaptació cinematogràfica per Agustí Villaronga

3.6. TEATRE

- Batalla de reines
- Autèntic Oest

- El Zoo de Vidre

3.7. PERIODISME

- *Les contraportades d'El Matí de Catalunya Ràdio*. Barcelona: La Magrana, 1996.
- *En veu alta*. Barcelona: Proa, 1996.

4. CONTEXT HISTÒRIC

Quan Emili Teixidor escriu, a més a més de parlar dels llocs que coneix, el temps on situa les seves obres és l'època que ell ha viscut, especialment el de la infantesa i la joventut, que estan marcats per la Guerra Civil i la postguerra. La seva obra parla bàsicament d'aquests anys, i aquests fets marquen profundament tots els seus relats.

4.1. CONTEXT SOCIAL I ECONÒMIC

Des de principis del s.XX Roda s'havia convertit en un important nucli industrial que a partir de la força del riu desenvolupava una important indústria tèxtil amb diverses fàbriques i colònies que ocupaven moltes famílies. Això va provocar que augmentés la població en el municipi: amb gent dels pobles agrícoles veïns, gent que de l'entorn rural passà a ser obrera a les indústries tèxtils.

Una part de la població obrera vivia en les colònies (Salou i Còdol Dret). La colònia era un espai on treball, habitatge, oci, educació i consum estava tot junt, creant uns petits pobles tancats.

A partir de 1945 van començar a arribar a Roda immigrants provinents majoritàriament d'Andalusia, Extremadura i altres indrets de l'Estat Espanyol.

Entre els anys cinquanta i seixanta hi hagué una forta expansió industrial però la construcció de l'embassament de Sau féu tancar les colònies i alguna de les fàbriques, i començà a empitjorar la situació econòmica. Aquestes colònies havien sorgit en el s.XIX.

4.2. GUERRA

A Roda l'inici de la guerra (18 de juliol de 1936) va suposar una revolució dels partits i sindicats d'esquerra. Es va crear un Comitè Local Antifeixista i va començar a actuar un escamot de milicians. L'església va ser incendiada, els veïns rics i gent apoderada i conservadora van haver de marxar del poble, i cinc veïns rodencs van ser executats, entre ells el sacerdot.

Roda era un poble que estava ple de fàbriques tèxtils, ja que té el riu al costat i proporciona energia hidràulica. Totes les fàbriques del poble tenien problemes excepte la fàbrica Bracons i Riera, que rebia subministrament de l'Exèrcit, ja que era una indústria de guerra. Unes tres-centes persones que fugien de les zones

en guerra es van refugiar al poble tant en els edificis religiosos com a les escoles. Al campanar es va instal·lar una sirena per avisar dels bombardejos. El 3 de febrer de 1939 els nacionals van arribar a Roda i els republicans en retirada, per defensar el poble, van destruir els ponts i alguna indústria.

Destrucció dels ponts de Roda. 3 de febrer de 1939. Font: Arxiu memòria històrica de Roda de Ter.

4.3. POSTGUERRA

Després de la guerra, a Roda tot eren símbols i esperit falangista i catòlic. Ben aviat s'estudià fer reconstruir els ponts i els edificis religiosos, que fou efectuat per batallons disciplinaris de treballadors.

L'Auxilio Social s'encarregava de repartir menjar a les famílies que ho necessitaven i *El Frente de Juventudes* distribuïen uniformes als nens de les escoles. Alhora es portà a terme una depuració política: es retiraren els rètols en català, s'executaren al Camp de la Bóta membres d'ERC i militants de la CNT-FAI; altres rodencs es trobaven a camps de concentració o en *batallons de treballadors*.

El 18 de maig de 1939 es commemorà “la victòria” amb una missa solemne i una processó al cementiri per recordar els caiguts.

Missa de funeral i inauguració de l'obelisc dedicat als “Caídos por Dios y por España”, 25 de juny de 1939. Font: Arxiu memòria històrica de Roda de Ter.

Eren temps d'escassetat que s'allargà fins als anys quaranta. L'octubre del 1940 hi hagué un aiguat que s'emportà l'escorxador i diverses cases i fàbriques; també s'emportà el Pont Nou. Roda no prosperà fins a finals dels anys cinquanta.

Per altra banda, hi hagué una recuperació de la vida cultural que es féu visible sobretot durant els anys cinquanta. L'any 1943 es va fundar la revista *Amanecer*, amb articles de propaganda política, però també amb temes literaris i històrics, i també algun poema en català. El 1949 es fundà Ràdio Roda. Al voltant del Centre Parroquial es crearen diverses associacions religioses i s'activà la vida cultural. La Peña Verdaguer i La Tertúlia ajuntaren falangisme i catolicisme i rodencs amb inquietuds culturals.

5. LA SEVA OBRA RELACIONADA AMB EL POBLE

5.1. INTRODUCCIÓ

Emili Teixidor, en la seva obra, no vol explicar la història de Roda ni parla mai explícitament del poble, però utilitza les històries que hi passaven per escriure les seves obres i la majoria, les ambienta a Roda i als seus voltants. No existiria la seva obra sense tot el seu coneixement i experiència que va adquirir els anys que va viure a Roda de Ter.

Barrejant aquests elements aconseguix que les històries no siguin reals. Per exemple, utilitza el nom d'una persona real i la col·loca a un altre carrer o un altre barri o una altra botiga, fent que aquesta persona sigui un personatge de ficció; una de les altres coses que fa amb freqüència és barrejar els noms de camins, cases i els seus recorreguts.

5.2. LES FÀBRQUES

A Roda el lloc de treball per excel·lència sempre havien estat les fàbriques, sobretot tèxtils. Tothom del poble tenia un familiar o conegut que treballava a les fàbriques del poble. Aquest fet tan tradicional del poble no podia faltar a les obres de Teixidor, ja que quasi en totes elles algun personatge femení (mare o tieta) treballa al "poble de les fàbriques", ressaltant l'horari que tenien i la feina dura que feien.

Fotografia de la mare i l'àvia de Emili Teixidor quan anaven a treballar a la fàbrica.

Font: família Teixidó-Roviró

A *Pa Negre* l'Andreu, el protagonista, viu amb l'àvia, els tiets i els cosins a la masia mentre que la seva mare viu sola al poble, ja que passa tantes hores a la

fàbrica que no té temps per cuidar del seu fill. Només els diumenges la mare visita el fill i la resta de familiars a la masia.

5.3. NOMS DE PERSONA, MOTIUS I OFICIS

A les quatre obres que he analitzat apareixen constantment noms de persones de Roda, motius i oficis. La majoria de personatges són ficticis però ell juga amb nom i situacions reals. Fins i tot en algun cas es correspon el nom amb l'ofici o amb l'habitatge real.

Als pobles petits és molt comú que tothom es conegui, es posin sobrenoms i se sàpiguen històries de les persones tant si són reals com si són rumors.

Per exemple, a *Sic transit Glòria Swanson*, una de les persones que apareix és la Maca Taiona; a la novel·la la situa a una botiga de queviures a la sortida del poble, quan en realitat Can Teiona és un forn de pa que es troba al centre del poble. En canvi, quan parla del metge, el doctor Caminals, aquest sí que és un metge que havia exercit a Roda. O els amos de la colònia de Salou que eren d'origen francès i els posa noms amb accent francès però que no són els reals. Els amos de la colònia eren la família Baurier i ell parla dels senyors Potius.

5.4. GUERRA CIVIL I POSTGUERRA

La Guerra Civil i la postguerra són els temes principals en les obres de l'escriptor, i ell aprofita el que va passar a Roda per posar-ho a les seves històries. Parla, sobretot, d'aquests tres fets: la destrucció dels ponts, la crema de l'església i la mort del mossèn i del pare i germans Martí.

Emili té set anys quan acaba la guerra i això li marcarà records profunds. El 4 de febrer de 1939 hi ha l'entrada dels Nacionals a Roda; el dia abans, però, les tropes republicanes en retirada van fer dinamitar el Pont Nou i el Pont Vell per dificultar l'avanç als feixistes. Abans, però, de l'esclat de la guerra al juliol de 1936 els milicians havien cremat l'església parroquial i havien matat mossèn Espinalt i el pare Martí juntament amb els seus tres fills, polítics de dretes i catòlics locals.

La destrucció dels ponts, just acabada la guerra, tingui dificultats per passar d'una banda a l'altra del poble, fins que batallons de treballadors forçats van venir al poble per reconstruir-los. Aquest fet devia provocar un impacte fort a Emili

Teixidor perquè l'anem trobant en diverses novel·les seves. De la mateixa manera que el van impactar altres fets com haver de fer missa al pati del Centre Parroquial perquè l'església estava en reconstrucció, les imposicions feixistes a retre homenatge a "los Caídos por Dios y por la Patria" i la repressió als vençuts. Tots aquests elements es van repetint en les diferents novel·les.

5.5. INDRETS

Una de les altres coses que fa l'autor és agafar els carrers del poble i les botigues que hi havia. També fa sortir molt cases de pagès de la comarca, sobretot les de Folgueroles i Calldetenes, que són les que acostumava a veure quan agafava el camí de Fussimanya, casa natal de la mare, quan anava a veure la família. Sant Tomàs de Riudeperes, a l'entrada de Folgueroles, és un dels altres llocs que fa sortir moltíssim; per exemple, és on situa el convent de Sant Camil, o dels tuberculosos, on es desenvolupa gran part de *Pa Negre*.

Façana de Fussimanya el 1971, tot i que la casa va ser construïda el 1717.

5.6. ENSENYAMENT

L'escola és una de les coses més importants de la seva vida i per això en parla molt. Trobem referències tant a les escoles de l'època republicana com a l'escola franquista, que és la que ell va viure com a alumne. Ell parla de l'escola on va anar, l'escola parroquial per a nens de mossèn Espinalt, situada als baixos de la

rectoria. Però també fa referència a l'escola del senyor Sebastià Álvarez, una escola republicana moderna, les escoles Nacionals i l'escola de les monges. Explica la rivalitat que hi havia sobre quina ensenyança era millor i quina era la indicada perquè els pares hi portessin els seus fills. És molt significatiu que ara una de les escoles de primària que hi ha a Roda porti el seu nom.

Fotografia de la classe del mossèn Espinalt (el segon començant per l'esquerra, vestit de negre), l'Emili Teixidor és el segon començant per baix a la dreta que va vestit de blanc amb un jersei. Font: família Teixidó-Roviró

6. QUÈ ÉS UNA RUTA LITERÀRIA?

Segons Llorenç Soldevila, “una ruta literària és la suma de tres coses: l'impacte que el lector té en llegir un text, és a dir, vol saber quin paisatge acompanya aquest fragment literari; o bé que el lector vegi un paisatge i es preguntí qui ha escrit sobre aquell lloc i, seguidament, comprovar que el text i el lloc s'acoblin.”

L'objectiu de la ruta és que el lector conegui l'obra de l'escriptor i el paisatge que l'ha inspirat o podria haver-lo inspirat. A més a més, conèixer una mica més la vida de l'artista i llegir fragments de la seva obra. També es coneixen alguns aspectes de la seva vida que influeixen en l'obra.

Troblem dos tipus de rutes literàries: per una banda, hi ha les que són sobre una zona geogràfica, ciutat o poble, en les quals es busquen fragments de diferents escriptors i s'ajunten tots, així que passejant per un lloc es coneixen diferents artistes i diferents tipus d'obres, com per exemple, *Geografia literària* de Llorenç Soldevila; per altra banda, les que són sobre un autor en concret, es busca en l'obra de l'autor llocs que ell descriu i s'ajunten els punts que es creuin necessaris. En aquestes últimes es coneix a fons la vida de l'autor i només es fixa amb els gèneres literaris que aquest cultivi, com per exemple, *Ruta literària de Miquel Martí i Pol*, també de Llorenç Soldevila.

Els passos que cal seguir per crear una ruta literària són els següents:

1. Saber l'objectiu de la ruta: si es vol reflectir l'obra de l'autor o un recorregut pels llocs on va viure l'autor.
2. Triar a quin públic es vol destinar: si és per a nens i joves, per a adults, per a tots els públics...
3. Escollir sobre quin autor o quin territori serà la ruta.
4. Recollir informació: si es vol fer-la d'un autor, s'hauran de buscar trets rellevants de la seva vida que siguin d'utilitat, és a dir, on va néixer, on va estudiar, a quins llocs acostumava a anar... Si es vol fer d'un lloc en concret, s'haurà de mirar quins autors han escrit sobre aquell lloc.
5. Seleccionar els fragments: en cas que es faci la ruta sobre un escriptor, s'haurà de triar si es miraran totes les seves obres o només unes quantes. De les obres triades, caldrà llegir-les totes i marcar els fragments que

- suggereixin paisatges. Es farà el mateix per a l'altra opció: buscar obres que parlin sobre el lloc i marcar els fragments que es creguin necessaris.
6. Identificar-ho físicament: s'ha d'anar als llocs marcats i mirar si es pot fer servir aquell lloc per a la ruta. Es pot trobar que sigui un lloc on no es pugui entrar, aleshores s'ha de fer una fotografia i fer l'explicació des de fora; també es pot trobar que un lloc és massa lluny però el podem assimilar a un de més assequible, i podrem utilitzar aquest segon, sempre i quan es tingui una fotografia de l'altre per ensenyar-la. Cal que sempre es faci una fotografia dels llocs que es visitin.
 7. Crear l'itinerari: no hi ha un nombre concret de punts per visitar i no hi ha cap ordre establert per seguir. Es pot seguir un ordre cronològic si no hem de donar moltes voltes; si no, es pot seguir un ordre continuat des d'un punt a l'altre, per exemple anar d'est a oest.
 8. Preparar el material: mapes, fragments, fotografies...
 9. Anar a comprovar que la ruta que es vol fer sigui factible.

Actualment a Catalunya hi ha dos projectes relacionats amb dues pàgines webs que treballen aquest tema.

Endrets: geografia literària dels Països Catalans.

Espais Escrits: xarxa del patrimoni literari català.

En aquest treball s'ha fet una ruta centrada només amb l'escriptor Emili Teixidor. Com que ell és un autor tant de novel·la adulta, com de narrativa infantil i juvenil, fer una ruta dels dos tipus hauria quedat una mica estrany, per això només s'ha centrat en les novel·les per a adults. Dintre d'aquestes novel·les, se n'han seleccionat quatre, que són les que tenen més relació amb el poble, ja que es vol fer una ruta que no s'hagi de sortir gaire dels voltants de Roda. Aquestes quatre novel·les són *Pa negre*, *Els Convidats*, *Sic Transit Glòria Swanson* i *Retrat d'un assassí d'ocells*.

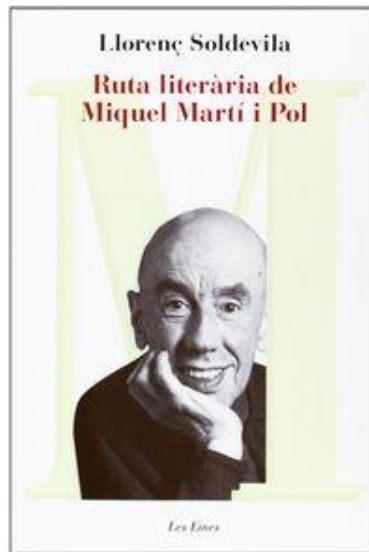
7. ALTRES RUTES LITERÀRIES

7.1. INTRODUCCIÓ

És necessari comparar diferents tipus de rutes, per això es va trobar indicat comparar la que seria d'Emili Teixidor amb la de Miquel Martí i Pol. Aquestes dues rutes estan situades a Roda, això fa que tinguin algun punt en comú. A més a més, els dos escriptors són de la mateixa època, així que encara tenen més semblances, ja que pertanyien al mateix grup d'amics, anaven a l'escola junts...

7.2. RUTA LITERÀRIA DE MIQUEL MARTÍ I POL

És una ruta feta per Llorenç Soldevila, professor de Llengua i Literatura a la Universitat de Vic. Està composta per divuit punts. Comença a la casa on va néixer i acaba al cementiri on està enterrat, passant per la fàbrica on va treballar o els diversos llocs on va viure. Comença amb un pròleg fet per Pere Farrés, on parla de la poesia, de Miquel Martí i Pol i el seu poble, i llavors parla d'en Llorenç. Seguidament hi ha una presentació feta per Llorenç Soldevila, on explica com i per què va sorgir la ruta i fa els agraïments.

Coberta de la primera edició de la *Ruta literària de Miquel Martí i Pol*, publicada per Proa.

Punt 1 – Casa del carrer de la Verge del Sòl del Pont, 18. És la casa on viu des que neix fins que es casa. Al principi hi posa una foto de la casa des de fora. En el davantal explica qui vivia a la casa, com la gent del poble anomenava aquesta

casa, com era... En aquest punt hi ha sis fragments de textos, quatre poemes i una foto de quan va fer la Primera Comunió.

Punt 2 – La Blava. Primer hi ha una foto de la Blava i el barri del Serrat tirada des del pont Vell. Al davantal ens parla de la fàbrica, i és considerada com la millor de la comarca, en Miquel hi va treballar 29 anys com a oficinista fins que li van diagnosticar la malaltia. Aquest punt consta de dos textos, set poemes i una foto de quan va començar a treballar a la fàbrica amb dos companys.

Punt 3 – Casa del carrer de la Costa del Ter, 9. Hi ha una foto de la casa des de fora. Aquesta casa és on el poeta s'instal·la quan es casa amb Dolors Feixas. Emili Teixidor fa de fadrí major al casament. En aquest punt només hi ha diversos poemes i una foto dels nuvis el dia del casament.

Punt 4 – Capella del Sòl del Pont. Al principi trobem una foto de la capella quan la van reconstruir i feien la inauguració i tot estava ben ornamentat. És la capella on van casar-se en Miquel i la Dolors. Hi ha un text, un poema i una foto en el comiat de quintos de Roda de Ter davant de la Capella del Sòl del Pont.

Punt 5 – Passeig del Ter. Al principi hi ha una foto del poeta llegint al costat del riu, un petit davantal, dos poemes i una foto amb els companys del cor parroquial.

Punt 6 - Pont Vell. Foto del pont Vell en reconstrucció després de la guerra. Al davantal explica la història del riu, totes les vegades que ha set destruït i construït el pont. Seguidament hi ha un text i una altra foto de quan els republicans el van destruir perquè no passessin les tropes franquistes.

Punt 7- Carrer de Pere Almeda. És el carrer del centre de Roda, va des de l'església a l'ajuntament. Hi ha dos poemes i una foto panoràmica des del cel de Roda.

Punt 8 – Església de Sant Pere. Al principi hi ha una foto d'ell amb 25 anys on es veu l'església de fons. És el lloc on Miquel Martí i Pol va ser batejat l'1 d'abril del 1929 i on va rebre el sagrament de la confirmació. Hi trobem dos textos, dos poemes i una foto on podem veure les dues esglésies, una a cada cap del pont.

Punt 9 – Centre parroquial. El Centre Parroquial estava al costat de l'església de Sant Pere. En Miquel era molt de missa, com deia ell, i per això passava moltes hores aquí; a més a més, és on feien teatre, per això hi ha una foto amb els companys del grup de teatre. Hi ha un text, un poema i una foto dels joves d'Acció Catòlica de Roda de Ter.

Punt 10 – Escola de Mossèn Espinalt. Primer hi ha una foto dels alumnes de mossèn Francesc Espinalt el 1933. Estava situada al mateix edifici que el Centre Parroquial. Hi ha tres textos i una foto de quan feien gimnàstica rítmica a l'escola.

Punt 11 – Plaça Major. Al principi trobem una foto de la plaça quan hi va haver la missa de funeral i inauguració de l'obelisc dedicat als "Caídos por Dios y por España". És el centre neuràlgic del poble i on es feien més celebracions. Hi ha dos poemes, un text i una foto dels falangistes davant l'altar al peu de l'obelisc.

Punt 12 – Casa del carrer de les Escoles, 23. Primer hi ha una foto de la casa on va anar a viure el 1980. Hi viu cinc anys, fins un després de la mort de la seva esposa. Actualment encara hi viuen familiars. Hi trobem un text, set poemes i una foto al seu despatx d'aquesta casa amb Pere Quart.

Punt 13 – Les Escoles. Hi ha una foto de les noves Escoles on van unir-se els alumnes del Col·legi Espinalt i els del col·legi de les Monges. Hi trobem dos textos i una foto típica que feien a les escoles d'ell i el seu germà.

Punt 14 – Casa del carrer de Sant Antoni Maria Claret, 3. Primer, una foto de la casa on va anar a viure el 1992, on va viure onze anys fins que es va morir. Aquí s'hi llegeixen set poemes, un text i també hi ha una foto d'ell amb Montserrat Sans el dia del seu casament.

Punt 15 – Casa del carrer de Josep Caminals, 3. Al 1986 quan es casa amb la Montserrat vénen a viure a aquesta casa, propietat d'Emili Teixidor, durant set anys. Hi ha un text, nou poemes i una foto d'una presentació amb altres poetes destacats com J.V.Foix, Marià Manent...

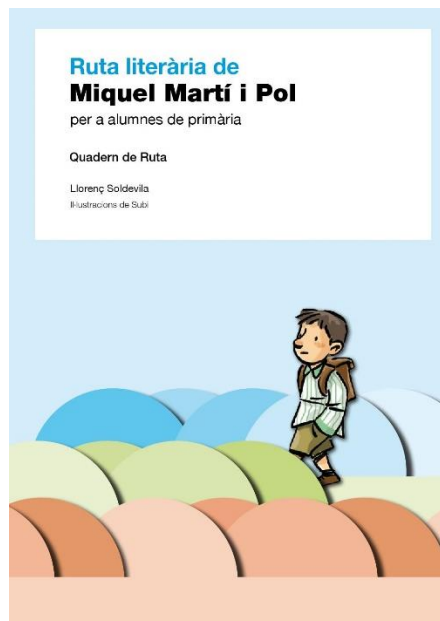
Punt 16 – Teatre Eliseu. Era on es feien la majoria d'actes socials i culturals, ell participava tant en els Pastorets com en els Jocs Florals, per això hi ha una foto d'ell recitant un poema als Jocs Florals. Hi ha un fragment d'un conte, un text i una foto d'ell fent d'arcàngel Gabriel als Pastorets.

Punt 17 – Plaça del Poeta. Primer surt una foto amb els de la Penya Verdaguer: Emili Teixidor, Esteve Viñolas, Josep Clarà, Miquel Arimany, Miquel Martí i Pol, i Jaume Vilar i Blanch. Hi trobem dos poemes, dos textos i una foto d'ell a la plaça quan va guanyar el premi Óssa Menor.

Punt 18 – Cementiri. Al principi hi ha una foto de l'entrada de l'església el dia del seu enterrament. Ell és dels pocs poetes del segle XX que viu sempre i mor al seu poble natal. Hi ha dos poemes i una foto de l'entrada del cementiri de Roda.

Per finalitzar hi ha el mapa de Roda amb els punts marcats per on passa la ruta literària, altres informacions de com s'hi arriba, on pots dinar, dormir... i referències bibliogràfiques de les lectures.

D'aquesta ruta, en Llorenç mateix, va fer-ne una adaptació per a alumnes de primària. Els punts més bàsics que selecciona són la família i casa paterna, la fàbrica, l'escola, la diversió, el llegat i la biblioteca de Roda, la Plaça del Poeta, i el cementiri. Hi ha una selecció de diferents poemes i propostes d'activitats. Està publicada en dos volums: el quadern per als alumnes (amb il·lustracions) i la guia per als professors.

Coberta de la *Ruta literària Miquel Martí i Pol per a alumnes de primària*.

8. RUTA LITERÀRIA D'EMILI TEIXIDOR

La ruta literària d'Emili Teixidor consta de nou punts per Roda de Ter i dos punts opcionals pels voltants. Tot i que s'inicia a la casa on va néixer, la ruta no segueix un ordre cronològic, sinó que segueix un ordre geogràfic de manera que l'itinerari proposat sigui continuat.

Comença al carrer Bac o de Baix, davant de la casa natal. Aquest mateix carrer porta fins a la segona casa on va viure, al carrer Josep Caminals; al davant, s'hi troba l'escola Emili Teixidor. Retorna al carrer de Baix i es va a l'església i al Centre Parroquial. Després s'agafa el carrer de dalt i es va direcció al cementiri. Seguidament, passant per la plaça del Poeta, s'arriba a l'Esquerda, que és un bon mirador de la colònia de Salou, dels boscos i del riu. Es continua baixant pel camí de la palanca i es passa pel caminet que porta fins al Serrat, on hi ha el carrer Costa del Ter. Finalment, es passa pel carrer Mare de Déu del Sòl del Pont fins arribar a l'últim punt, el passeig del Ter del marge dret del riu. Tot aquest recorregut es pot fer a peu.

Hi ha l'opció de fer dos punts més fora del poble. El primer és a Fussimanya, que és la casa de la seva mare, al terme de Tavèrnoles. El segon és el convent de Sant Tomàs de Riudeperes, al terme de Calldetenes. Aquests punts quedarien entremig de l'Esquerda i la casa del carrer Costa del Ter. El més aconsellable és anar-hi amb cotxe, però també es podria fer a peu.

1. Casa del carrer Bac, 37

“En la villa de Roda provincia de Barcelona se procede a inscribir el nacimiento de un varón ocurrido a la una del día 22 de diciembre en la calle de Bach nº 37 piso 2º; es hijo de Jaime Teixidó natural de Tabernolas profesión jornalero y de Filomena Viladecàs natural de Masias de Roda y ocupación sus labores. Se ponen los nombres Emilio, Fermín i José” (registre civil, 24 de desembre de 1932). Emili Teixidor va néixer a Roda i va viure-hi fins que de jove va marxar a estudiar a Barcelona. En les seves obres no es troba que directament parli del poble, ho farà sempre indirectament, però moltes de les seves novel·les es basen en les històries, persones, coneixements... que va viure al poble. Sense totes aquestes vivències no existiria la seva obra. El que va viure en aquells

anys de postguerra el marcaran profundament i serà el que inspirarà la seva obra, tot i que l'escriu fora del poble.

A *Els Convidats*, a través del senyor Bover, un mestre que ha de marxar de Roda, ens narra com els records viscuts en el poble el marcaran per sempre.

La casa del número 37 del carrer Bac de Roda o de baix de Roda de Ter, on va néixer i viure els primers anys l'Emili Teixidor.

“ El senyor Bover sabia que s'emportava aquell paisatge, el riu, els dos ponts, les fàbriques, l'església amb la façana plena de metralla, a mig restaurar, el campanar..., i les coses que no veia però que també li omplien el cap, les escoles que havia fet la República, elegants i alegres, amb la caseta del mestre i de la mestra en un cantó del jardí, els carrers costeruts, les cases velles, les cares dels infants enfredorits, plens de penellons a l'hivern i amb els mocs congelats als llavis, el nas ple de torraines, les dones amb el cabasset de l'esmorzar o del sopar que anaven i venien de les fàbriques a toc de sirena...” – *Els Convidats*

2. Casa del carrer Josep Caminals, 3

Més cap a la joventut de l'Emili, la família Teixidó-Viladecàs va anar a viure a una altra casa on més endavant (en un dels pisos) hi viurà el seu amic Miquel Martí i Pol durant set anys amb la seva segona esposa, Montserrat Sans.

Tot i que ell de seguida marxa a Barcelona aquesta casa la té present en un moment de l'obra de *Pa negre*, ja que parla de l'hort i la casa dels dos pisos que avui en dia encara hi és i és propietat de la seva família.

La casa del número 3 del carrer Josep Caminals de Roda de Ter, on va viure durant uns anys l'Emili Teixidor i que encara avui conserva la família.

“Vivíem als afores del poble, en una caseta de dos pisos, amb hort, en deien les casetes d'en Macià perquè les havien construït en l'època de l'Avi Macià en compliment del seu programa de la caseta i l'hortet que havia de tenir cada ciutadà.” – *Pa negre*

3. Escola Emili Teixidor

Des del 2011 la segona escola pública de Roda porta el nom del nostre escriptor. Des dels anys 60 aquest edifici ha servit per a l'educació dels nens i nenes. Emili ha treballat i ha defensat l'ensenyament als infants al llarg de la seva vida, des que va començar a fer substitucions amb mossèn Espinalt a Roda, quan va crear l'escola Patmos de Barcelona i escrivint molts llibres per a nens.

A la seva obra fa referència constant a l'escola de la seva infantesa i joventut, parlant de les escoles nacionals, l'escola dels capellans, les

monges... S'han seleccionat tres fragments de les obres *Els Convidats* i *Sic Transit Glòria Swanson*, on retrata l'ensenyament de l'època i la rivalitat entre estudiar a l'escola pública o privada.

Edifici de l'escola Emili Teixidor de Roda de Ter que abans era l'escola dels capellans i més endavant, la de les monges.

“Els fills de la gent de bé de sempre anaven a l'escola parroquial, on també s'havien apuntat alguns compromesos amb la situació anterior que d'aquesta manera intentaven fer-se perdonar les simpaties republicanes. I així la matrícula de l'escola nacional era minsa, només els més repatanis o els més pobres, que no podien pagar ni la mesada gairebé simbòlica de l'escola dels capellans, tal com deien, portaven els nanos a les classes del senyor Bover.” – *Els Convidats*

“La costura de les monges és molt diferent de l'estudi de les escoles nacionals. [...] Només cal veure-us quan aneu totes juntes a missa cada primer divendres de mes i cada primer dissabte, en dues files, totes uniformades, el llacet al cap, la mantellina fins al front, el llibret a la mà, quin efecte! Fa goig, t'ho asseguro, fa goig! El col·legi de les monges és un convent, es nota.” – *Sic Transit Glòria Swanson*

“Qui t'ho ha ensenyat, tot això?, has anat a costura a les monges, tu?, jo vaig a les escoles nacionals, les monges ensenyen més bé!, a les escoles nacionals hi ha

senyoretetes i anem nois i noies junts, vine al jardí de la Cooperativa sortint d'estudi, no hi ha ningú, només nosaltres, tots barrejats, com els soldats, juguem, juguem, juguem..." - *Sic Transit Glòria Swanson*

4. Església de Sant Pere de Roda i rectoria

Antigament l'església de Sant Pere de Roda era situada a l'Esquerda, fins que a l'any 1314 la destrueixen a causa dels enfrontaments entre bàndols nobiliaris. A partir d'aquell moment on hi havia una capella dedicada a Santa Maria del Cap del Pont passa a ser la parròquia. A finals de la Guerra Civil els republicans van cremar l'església i durant un temps es feia missa al Centre Parroquial. Emili Teixidor va ser batejat aquí el dia 30 de desembre de 1932.

A *Pa negre*, l'Andreu fa la comunió quan encara es feia missa al Centre Parroquial, per això llegim un petit fragment del dia de la seva primera comunió. El segon i tercer fragments però, són de *Retrat d'un assassí d'ocells*, on el protagonista fa una descripció tant de la rectoria on s'allotja entre setmana, com de la Capella Fonda.

L'església de Sant Pere de Roda de Ter, on Emili Teixidor va ser batejat i on va fer la primera comunió.

“Em veia al meu poble, al costat de la mare, el dia que deien que era el més feliç de la vida, al teatre del Centre Parroquial convertit en l'església, perquè la del poble, una mica més amunt, l'havien cremat els rojos durant la guerra i encara no estava restaurada. [...] Aquell dia de la meva primera comunió al poble del riu, m'havia posat pantalons llargs per primera vegada.” – *Pa negre*

“El casalot de la rectoria, arrecerat i repenjat al cantó obac de l'església, era ple d'escalas fosques, de passadissos amples, de cambres buides i de racons resclosits.” – *Retrat d'un assassí d'ocells*

“La Capella Fonda de l'església Parroquial, llargaruda i fosca, humida i ressonant, al capdavant de la qual pampalluguejava la llàntia del sagrari, de cera durant el dia, per la restriccions, i d'electricitat a la nit, per la qual cosa cada dia en fer-se fosc em tocava baixar de la rectoria a la Capella Fonda.” - *Retrat d'un assassí d'ocells*

Capella Fonda o del Santíssim situada a l'església parroquial.

5. Centre Parroquial

El Centre Parroquial està situat al costat dret de l'església de Sant Pere. Durant la primera meitat del s XX gran part de la vida cultural i social de Roda tenia lloc aquí. Actualment l'edifici no existeix, va ser destruït

després de quedar molt malmès a causa d'un aiguat. En aquest edifici s'hi feia teatre, cinema i hi havia el cafè, tot a l'empara de la parròquia.

A *Pa negre* i *Sic transit Glòria Swanson* ens descriu algunes de les activitats que s'hi feien.

Façana del Centre Parroquial, actualment no existeix.

“A casa no em controlaven el temps lliure. A tots els infants del poble, els pares ens deixaven anar allà on ens permetessin l'entrada, fos al ball -els pocs que hi havia perquè després de la guerra era pecat mortal-, al cinema, al cafè tot ple de fum, com mosques al voltant dels homes que jugaven a les cartes o al billar sense ni adonar-se de la nostra presència, o al teatre parroquial.” – *Pa negre*

“Si et portes bé, de tant en tant podràs anar al Centre Parroquial, fan comèdia, *Les joies de la Roser*, *Maria Estuardo*, *El misteri del bosc*, *Marianel·la* i obres morals. De ball, no en fan mai perquè els senyors Potius i mossèn Eusebi Fabricant no ho volen, i com que la sala del Casino és dels senyors Potius no la volen llogar perquè farien la competència al Centre Parroquial i perquè no els ofereixen garanties de moralitat.” – *Sic transit Glòria Swanson*

6. Cementiri

L'Emili Teixidor va morir el 19 de juny de 2012; ja feia temps que vivia a Barcelona, però tot i així es va fer el funeral a l'Església de Roda el 21 de juny i va ser enterrat al cementiri municipal.

A *Pa negre* hi ha dos fragments que es poden llegir al cementiri. En el primer l'Andreu, el protagonista de l'obra, explica què creu sobre el record que tens quan una persona mor. En el segon, l'Andreu fa una descripció del cementiri el dia que hi va perquè la seva mare mor a causa d'una malaltia.

Entrada del cementiri de Roda de Ter que descriu molt bé en un dels fragments que s'ha de llegir.

“Un retrat és només per portar al cementiri i clavar-lo al nínxol perquè tothom sàpiga quina cara feia el mort. Però les persones que el coneixien, el mort, tanquen els ulls i no miren el retrat de cap manera, perquè aquell retrat no els diu res. Els amics que l'estimaven, el mort, porten a dins la persona viva, amb la veu i l'olor i el caminar i els gestos que feia..., a vegades amb les enrabiades i la felicitat i tot.” – *Pa negre*

“El caminet de sorra, entre dues files de tuies, partia un camp herbat, amb munts de terra i creus de fusta amb inscripcions rudimentàries, com borradors d'un

deure escolar fet a corre-cuita. Una paret plena de nínxols tancava el fons del cementiri amb la capella oberta a la meitat.” – *Pa negre*

7. L'Esquerda

Emili Teixidor acostuma a centrar la seva obra en els paisatges que envolten Roda. Ens trobem a l'Esquerda, un jaciment ibèric i medieval que està situat en un dels meandres que fa el riu Ter abans d'endinsar-se a les Guillerries. Des d'aquí tenim una visió àmplia del riu, dels boscos que retrata sovint i les fàbriques (des d'un costat podem veure la Blava i de l'altre, la colònia de Salou). L'Esquerda, des del temps dels ibers, ja ha set un lloc estratègic des d'on es pot contemplar quasi tot Roda. Aprofitant aquest lloc elevat podem veure el que queda de la colònia de Salou, les restes de la fàbrica, la palanca i la casa dels senyors.

Per això és adequat llegir un fragment de *Pa negre* on ens descriu com era la fàbrica d'una manera molt personal. Moltes de les dones que treballaven aquí venien de Folgueroles, i el camí que va de la fàbrica al seu poble en deia Camí de les Senyores; en un altre fragment que podem llegir de *Retrat d'un assassí d'ocells* ens parla d'aquest camí que sortia de la fàbrica (al llibre l'anomena la Farfutalla).

Vista, des de l'Esquerda, de la colònia de Salou, s'hi veu la casa dels senyors.

Vista de la colònia de Salou i de la palanca, des de l'Esquerda.

“La primera era la sordidesa de la fàbrica, de la quadra on treballava la mare, les contínues, amb la seva olor pudent de cotó mullat i de suor de la cinquantena d’obreres que es passaven les hores nuant fils al llarg de les màquines que ocupaven en fileres tot l’espai, amunt i avall tota l’estona sense parar; l’avorriment d’aquelles hores de feina rutinària, amb les grans finestres tancades i amb els vidres glaçats que impedièn veure el riu que corria al costat i el bosc a l’altra banda; la fressa constant dels motors i les rodes i rodetes que movien tota aquella maquinària, i els dos o tres noiets, tres o quatre anys més grans que jo, que havien entrat d’ajudants dels mecànics o manyans i corrien per l’edifici vestits amb la granota blava baldera, empastifada d’oli, ells mateixos amb la cara bruta i les mans negres i endurides, amb el gest de milhomes però amb els ulls esquerps i tímids pel que jo suposava que era la brutalitat sobtada del món que els havia acollit.” – *Pa negre*

“El Camí de les Senyores, just a mitja muntanya, just al tombant on començava a aclarir-se el bosc, a les envistes dels jardins de les torres dels amos de la Colònia de La Farfutalla, amb la punta dels parallamps de la fàbrica al fons de tot, on el

riu feia una giravolta per enfonsar-se cap a les rescloses i gorgues de les Guilleries. El Camí de les Senyores, per on passaven els pagesos per anar al mercat de Vic cada dissabte i les noies de les masies i pobles de la plana que treballaven a la fàbrica de La Farfutalla...” – *Retrat d'un assassí d'ocells*

8. Fussimanya (opcional)

Aquesta casa de pagès que es troba al terme de Tavèrnoles i que actualment és un restaurant, era la casa de la família de la seva mare, la Filomena, una persona que va marcar molt la seva vida. Emili Teixidor va passar molt temps de la seva infància en aquesta casa, i anant i venint d'aquí a Roda. És per això que en la seva obra descriu molt bé els voltants de Roda, tant els camins com les cases de pagès.

A *Sic Transit Glòria Swanson* un dels protagonistes viu a Fussimanya amb la família: en un fragment ens ho descriu molt bé i és molt adequat llegir-lo perquè veiem ben bé com descriu la casa de pagès de la mare.

Façana del restaurant Fussimanya que abans era la casa de pagès de la mare de l'Emili Teixidor, la Filomena. Avui en dia encara és de la família.

“Fussimanya era enorme llavors per a nosaltres, plena de misteris, d'habitacions desconegudes, de mobles sorprenents, com un castell encantat. A baix, a peu pla a la dreta de l'entrada on guardaven la tartana a la nit, hi havia la cuina amb els fogons i l'aigüera, la llar de foc amb una taula i bancs i cadires de vímet, una

pastera i la bóta del racó, un celler i un rebost ple de fuets i botifarres, pernils i boles de greix, tot penjant del sostre, i unes posts amb formatges i matons, amb una fortor a florit, una sentor agra, que emplenava tota la cuina. A l'esquerra de l'entrada, hi havia les quadres del cavall, les eugues, les vaques, els bous i els porcs.

Al pis de dalt hi havia les cambres, totes al voltant d'una gran sala que donava a un terrat ampli i assolellat. Una de les cambres servia de menjador de les festes i tot eren vidres i copes i ampolles tancades dins d'uns armaris que de la meitat per avall eren com unes calaixeres i en deien bufets.” – *Sic transit Glòria Swanson*

9. Sant Tomàs de Riudeperes (opcional)

Primer va ser canònica augustiniana, més tard convent franciscà del municipi de Calldetenes i antiga parròquia de Sant Martí de Riudeperes. El 1901 s'hi van establir els pares Camils, que hi van tenir el seu seminari, fins que el 1971 va passar a ser una escola de persones amb disminució de la comarca d'Osona. En resta l'església del s XI, un claustre renaixentista i altres dependències cobertes amb nervacions gòtiques.

Pel camí de Roda i Folgueroles Emili Teixidor hi passava sovint durant els anys que va estar ocupat pels Camils, ordre dedicada a l'assistència de malalts. Emili Teixidor hi situa gran part de la trama de *Pa negre*. En els fragments triats per llegir aquí l'Andreu, el protagonista, explica les seves impressions sobre l'edifici i el jardí, els camils i els malalts.

Edifici i jardins del convent de Sant Tomàs de Riudeperes de Calldetenes.

“Però les vegades que, des de la punta més alta de la prunera, havíem espiat l’hort dels pensaments i sobretot quan alguna tarda ens havíem acostat al mur que separava els voltants del mas, a la part de la bassa i el bosquet d’avellaners, dels horts i jardins del convent, havíem observat amb ulls espantats la filera de cossos nus i esquelètics, tots homes joves, que prenien el sol estirats en aquell prat ple de margarides grogues, clavells de pastor d’un rosa trencat, gallarets d’un vermell cridaner i pensaments de color violeta tirant a lila o morat, un color que els camils només portaven a les casulles per Setmana Santa.” – *Pa negre*

“La capella del convent de Sant Camil era petita, estreta i fosca. Tenia un cor amb un harmòniom petit i uns balcons laterals, a l’altura del cor central, que els diumenges a l’hora de la missa s’omplien de novicis i malalts, els primers amb hàbits blancs i els segons embolicats amb llençols també blancs i estirats a les cadires i lliteres. Des de baix la blancor confonia els novicis i els malalts i tots plegats feien l’efecte d’una cort angelical o d’uns llimbs plens d’albats i penitents fantasmals.” – *Pa negre*

10. Casa del carrer de la Costa del Ter, 9

Aquesta és la casa on vivia Miquel Martí i Pol després de casar-se amb la Dolors Feixas: de fet, el fadrí major d’aquest casament va ser l’Emili Teixidor. Aquí, Miquel Martí i Pol, Emili Teixidor, Miquel Obiols i altres joves del poble amb inquietuds culturals es reunien els diumenges a la tarda per dur a terme unes tertúlies de temes culturals. En Miquel va ser un dels pocs lligams que Emili Teixidor mantenia amb Roda, fruit d’aquesta amistat, Martí i Pol l’any 1952 va escriure uns goigs sobre l’Emili Teixidor, que porten per títol *Goigs inèdits en llaor de l’Emili Teixidor*, per això és adequat llegir-los aquí.

Façana de la casa número 9 del carrer Costa del Ter de Roda de Ter. Actualment deshabitada. Formava part de les cases de la fàbrica de La Blava.

“Puix de la nau de l'escola
sou l'insigne co-patró,
no ens negueu mai la tabola,
Sant Emili Teixidor.

De menut ja la fal·lera
diu que us feia estar malalt
i us dèieu per no anar enrere:
Qui res no té, res no val.
(Que heu sortit per carambola
sols ho sabem Vós i jo.)
No ens negueu mai la tabola,
Sant Emili Teixidor.

Ingresseu als escolapis
emportat del vostre anhel
i teniu el goig seràfic
de veure'l créixer fidel.
(I parlant de les carbasses,
de la mandra i el bastó...)
No ens negueu mai la catxassa,
Sant Emili Teixidor.

A Montbui feu cap un dia,
pit enfora, cor ardent,
i en menys temps del que es creuria
us guanyeu tota la gent.
(Tant si fou per simpatia
com per barra de debò.)
No ens negueu mai l'alegria,
Sant Emili Teixidor.

De molt temps Roda us venera
amb ungida pietat
i de vós, pels fills, espera
amb encesa voluntat.
(Si algun ximple us don fretura
i us fa mal al païdor.)
No ens negueu mai la frescura,
Sant Emili Teixidor.

Puix teniu veu de baríton
i nas de boxejador,
Sant Emili, Sant Emili,
no ens negueu la protecció.”

11. Passeig del Ter

Emili Teixidor, quan va marxar a Barcelona, es va endur amb ell el paisatge de Roda i Osona, i també molts records d'infantesa. Des d'aquí el passeig hi ha una vista molt típica i bonica de Roda i el nostre escriptor també retrata aquest paisatge, sobretot dels ponts. Al final de la Guerra Civil, els republicans en retirada van dinamitar els ponts i van quedar els camins que unien les dues bandes del poble separats. La reconstrucció d'aquests danys, la van portar a terme els batallons de treballadors. En els tres fragments que podem llegir aquí, dos de *Els Convidats* i un de *Sic transit Glòria Swanson*, en tots ens parla principalment del riu i dels ponts.

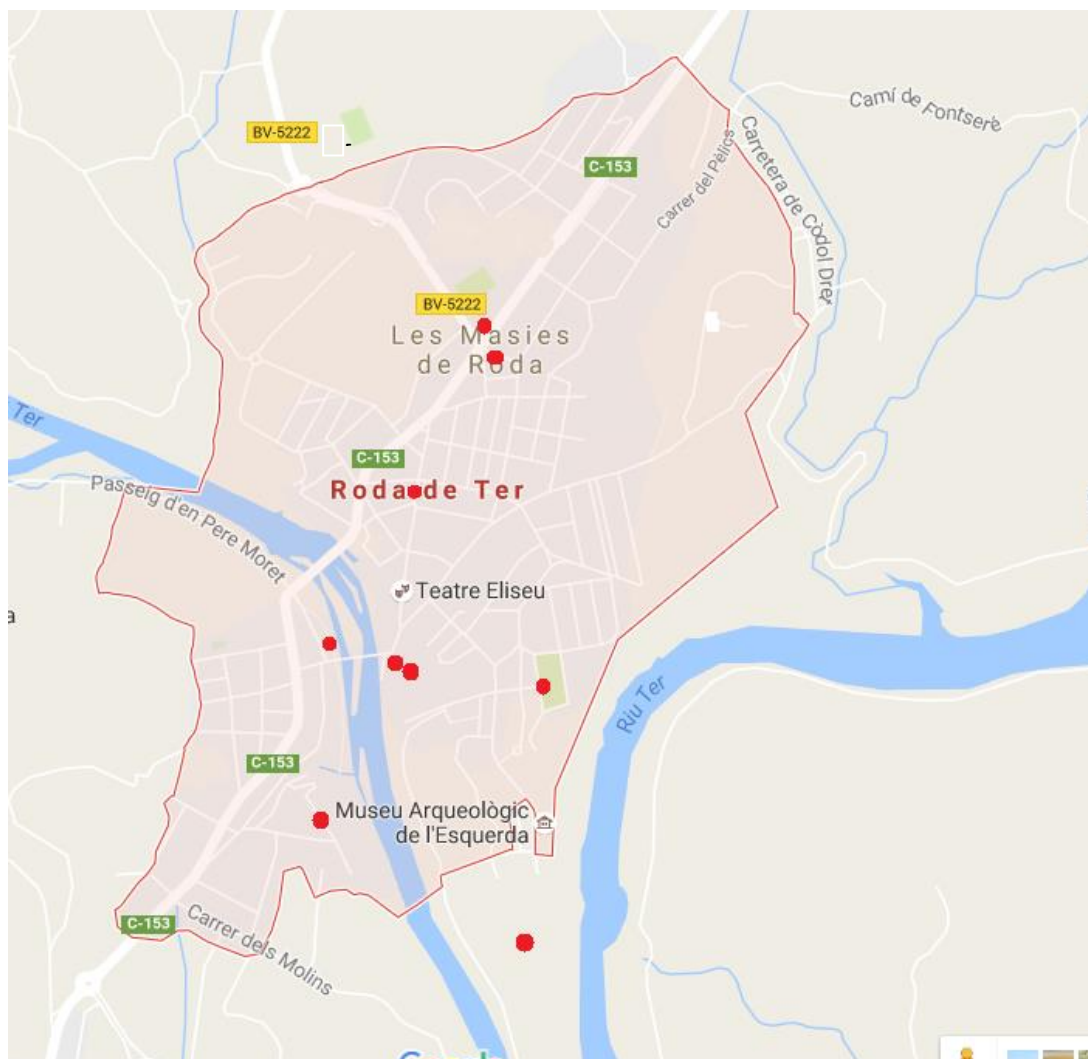
Vista del pont Vell de Roda de Ter des del passeig del Ter al marge dret del riu.

“El pont estava esberlat pel mig i el pilar central havia quedat malmès i escapçat, com una columna al mig del riu, sense braços per acostar-se als dos trossos que l’esperaven a banda i banda de la població. Dinamitar els dos ponts, el vell i el nou, va ser la darrera acció que va fer l’exèrcit perdedor per endarrerir l’entrada dels nacionals, abans de replegar-se cap amunt, cap a França. El pont vell havia aguantat més que el nou, el vell només havia quedat tocat amb un gran esbornac en la part central, i la brigada de presoners arribada poc temps després hi havia instal·lat uns taulons molt ben travats que permetien el pas d’un cantó a l’altre del poble de vianants i fins i tot de bicicletes. El pont nou havia quedat trencat en dues meitats, i calia més feina per refer-lo.” – *Els Convidats*

“Els carrers del poble eren deserts. El riu baixava ple, brut, tranquil. Els dos vianants es van repenjar un moment a la muralleta del passeig del pont vell per escoltar la fressa de l’aigua. Gairebé no es veia res, només la cinta marronosa del riu que passava més avall amb una remor sorda, continuada, com una cel·lofana que deixava notar el silenci. Més amunt s’endevinava la silueta del pont nou mig partit i amb les bastides de fusta esbotzades i arrencades per la rierada.” – *Els Convidats*

“Recordo que a mi, això que enrunessin el pont vell em va fer una impressió terrible. Em semblava una catàstrofe grandiosa, la fi del món. Un pont que

durava del temps dels romans, un pont que era l'escut del poble travessant una roda de ferro, una roda de màquina com les de la fàbrica de Còdol Dret. Si esbotzaven el pont vell i després el pont nou dividirien el poble en dos trossos, trencat com un bastó partit pel mig. Què faria la pobra gent de l'altra banda en mans dels nacionals? El pont vell enderrocat em semblava presagiar el començament d'un temps de trencadissa i desori. Si el pont vell cedia, tot se n'anava a l'aigua, res no s'aguantava, això em semblava." – *Sic transit Glòria Swanson*

9. CONCLUSIONS

Quan es va començar a redactar el treball no es coneixia gairebé res de Emili Teixidor, només s'havia llegit una de les narracions infantils (*L'amiga més amiga de la formiga Piga*), i vist la pel·lícula de *Pa negre*. De la seva vida, tampoc se'n sabia gran cosa: que havia nascut a Roda de Ter, s'havia traslladat a Barcelona i era autor de narrativa infantil i juvenil. Després d'haver fet aquest treball, es coneix millor la seva vida i una part de la seva obra.

Emili Teixidor, tot i haver viscut molts anys fora de Roda, permet conèixer el seu poble natal a través de la seva obra ja que en gran part hi és present. A partir de la lectura i de l'estudi de les seves novel·les s'ha après part de la història local de l'època de la Guerra Civil i la postguerra. També a través de la cerca d'informació realitzada i els testimonis orals que han permès acabar de contextualitzar els fets i les persones.

Ell no escriu autobiografies però amb els seus llibres es pot reconèixer aspectes de la seva vida. Per exemple, hi apareix constantment el pare amb problemes polítics, la mare treballadora de fàbrica, el fill a qui paguen els estudis i la institució religiosa.

Tot això, ha servit per veure que la literatura de Roda no només se centra amb Miquel Martí i Pol, sinó que Emili Teixidor també pot tenir-hi un paper destacat. Es veu com Roda el segle XX és molt fructífer en literatura perquè tres escriptors del poble nascuts en tres dècades successives han destacat en el món literari: Martí i Pol 1929, Emili Teixidor 1932 i Miquel Obiols 1945. Tot i la diferència d'edats, entre ells van ajudar-se a descobrir la llengua i la literatura i a iniciar-se en el món de l'escriptura.

Un dels altres objectius era trobar un tema que requerís una part pràctica acurada, crec que s'ha aconseguit després de tota la feina feta: la lectura i anàlisi de les novel·les seleccionades, la recerca d'informació per situar l'obra en el context, les entrevistes, el disseny de la ruta, les visites als diferents punts per fotografiar-los i veure que s'acoblen amb els textos i fer el vídeo, que és el que ha resultat més complicat. La idea primera era fer un vídeo amb la gravació de la lectura dels fragments, però la falta de recursos audiovisuals va fer que només

sortís escrita alguna frase extreta dels fragments intercalada amb imatges. De música de fons s'ha posat la banda sonora de la pel·lícula de *Pa negre*.

Actualment, s'està treballant molt per donar a conèixer els autors en espais geogràfics a partir de rutes literàries. Una cosa que està potenciant i facilitant la creació d'aquests espais són les noves tecnologies, tant a través de pàgines web com d'apps per a mòbil. Com que Emili Teixidor està poc treballat en aquest àmbit, Llorenç Soldevila proposa d'enriquir la pàgina web d'endrets.cat fent servir el resultat d'aquest treball.

Altres possibles línies de treball serien ampliar i analitzar molt més tots els noms de persones, llocs, motius... i esbrinar quins són reals i quins no. Se n'ha recollit i anotat algun, però no se n'ha fet una anàlisi rigorosa. Un element molt important per ell és també el llenguatge utilitzat per escriure i es podria estudiar més extensament el que fa servir ell, sobretot, identificant paraules i expressions pròpies de la Plana de Vic.

Malauradament, no només en rutes literàries, sinó també en altres aspectes d'àmbit humanístic no hi ha tanta repercussió com poden tenir temes d'altres àmbits diferents que sembla que tinguin més incidència directa en les persones: política, economia, sanitat, tecnologia... És per això, que seria bo que de cara al futur la gent veiés la importància de la llengua i la literatura i que una enriqueix l'altra.

En aquest treball s'ha après a marcar uns objectius i a treballar dia a dia per aconseguir-los, a superar els inconvenients i poder endinsar-se cada cop més en el tema estudiat.

10. BIBLIOGRAFIA

LLIBRES:

- *Acte d'investidura de Doctor Honoris Causa del Senyor Emili Teixidor i Viladecàs : Universitat de Vic, Aula Magna, 23 de febrer de 2012*. Vic: Universitat de Vic, 2012
- CERDÀ, Montserrat [et al.]. *Itineraris de lectura: Emili Teixidor*. Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes, 1998
- OCAÑA, Maria; Cabañas, Núria. *La dona i la fàbrica a Roda de Ter: de la filosa a la contínua (s.XVIII – XX)*. Roda de Ter: Ajuntament de Roda de Ter, 2006
- OLLICH, Imma [et al.]. *A banda i banda del Ter*. Vic: EUMO; Roda de Ter : Ajuntament de Roda de Ter, 1995
- SOLDEVILA, Llorenç. *Comarques barcelonines*. Barcelona: Pòrtic, 2010
- SOLDEVILA, Llorenç. *Ruta literària de Miquel Martí i Pol*. Barcelona: Proa, 2004
- TEIXIDOR, Emili. *Els convidats*. Barcelona: Columna, 2010
- TEIXIDOR, Emili. *Pa negre*. Barcelona: Cercle de Lectors, 2004
- TEIXIDOR, Emili. *Retrat d'un assassí d'ocells*. Barcelona: Proa, 1988
- TEIXIDOR, Emili. *Sic transit Glòria Swanson*. Barcelona: Proa, 1996

ARTICLES DE REVISTA:

- MUÑOZ, Josep M. "Emili Teixidor: Tots vam ser franquistes passius". *L'Avenç*. Octubre 2004, núm. 295, pàgina 13 – 20

WEBGRAFIA:

- *Emili Teixidor i Viladecàs*. Disponible a: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Emili_Teixidor_i_Viladec%C3%A0s> [Consultat: 25 març 2016]
- *Emili Teixidor*. Disponible a: <http://www.escriptors.cat/autors/teixidore/pagina.php?id_sec=3013> [Consultat: 25 març 2016]
- *Emili Teixidor*. Disponible a: <<http://letra.uoc.edu/ca/autor/emili-teixidor>> [Consultat: 28 març 2016]
- *Endrets*. Disponible a: <<http://www.endrets.cat/>> [Consultat: 7 juliol 2016]
- *Espais escrits*. Disponible a: <<http://www.espaisescrits.cat/home.php?op=2&module=portal>> [Consultat: 28 març 2016]
- *Miquel Martí i Pol*. Disponible a: <<http://www.escriptors.cat/autors/martipolm/>> [Consultat: 25 agost 2016]
- *Miquel Obiols*. Disponible a: <<http://www.escriptors.cat/autors/obiolsm/>> [Consultat: 25 agost 2016]

- *Rutes literàries*. Disponible a:
<<https://rutesliteraries.wordpress.com/creacio-de-rutes-literaries/>>
[Consultat: 11 maig 2016]

VÍDEOS I PEL·LÍCULES:

- “Emili Teixidor: la llengua en tot moment i per a tothom”. Disponible a:
<<http://www.rtve.es/television/20120622/emili-teixidor-llengua-tot-moment-per-tots/539220.shtml>> [Consultat: 27 març 2016]
- VILLARONGA, Agustí. Pa negre [DVD], 2010

ANNEX

1. ENTREVISTES

ENTREVISTA A ROSSEND TEIXIDÓ

Rossend Teixidó és el nebot d'Emili Teixidor. Va néixer el 2 d'abril del 1952. Actualment viu a Roda amb la seva esposa, M. Àngels. Quan vaig anar a parlar amb ells per explicar què volia fer i a fer una petita entrevista van estar molt contents i van ser molt amables amb mi, em van passar fotos escanejades d'Emili Teixidor i em van treure algun dels primers llibres seus que són difícils de trobar.

1. La data de naixement de l'Emili és problemàtica. Quan va néixer realment?

Ell va néixer el 22 de desembre del 1932, tot i que a molts lloc trobem que va néixer el 1933; a ell ja li agradava perquè li treien un any, així que molta gent creu que és del 1933.

2. On va néixer?

Ell ja neix a Roda, al carrer de Baix, però el seu germà encara va néixer a Can Soques, la casa paterna.

3. Va viure sempre a la mateixa casa?

No, més endavant van anar a viure al carrer Josep Caminals (actualment propietat de la seva família) però ell de seguida va marxar a viure a Barcelona.

4. On va estudiar?

Ell estudia a l'escola del mossèn Espinal a Roda. Aquí va començar a fer algunes suplències abans de fundar l'escola Patmos de Barcelona.

5. Com es diuen els seus pares, de què treballen i d'on són?

El seu pare es deia Jaume Teixidó Corominas; era de Can Soques, una masia de Calldetenes però molt propera a Folgueroles i tenia un autocar, així que treballava de xofer. La mare, Filomena Viladecàs Planas, era de Fussimanya i treballava a la fàbrica però ho va deixar per cuidar la casa.

6. Té germans?

Sí, el meu pare, en Josep Teixidó Viladecàs amb qui es portaven deu anys. En Josep era el més gran dels dos.

7. Quins amics són els més importants al llarg de la seva vida?

En Miquel Martí i Pol i en Miquel Obiols. A l'Obiols, el va ajudar amb el trasllat a Barcelona, ja que ell feia temps que vivia allà i, fins i tot, es va instal·lar un temps al seu pis.

8. Com era ell de caràcter?

Li agradava molt fer l'indi i fer bromes amb els més menuts de la casa.

9. Quines aficions tenia a part d'escriure?

A part d'escriure li agradava molt dibuixar i en sabia molt.

10. Va escriure sempre en català?

No, té un parell de llibres de quan va començar a escriure escrits en castellà: *Los amigos de Patutcho* i *Tres valientes*. En aquests, però, firma com Emilio Jose o Emili Teixido. Tot i que més endavant posava Emili Teixidor al seu DNI hi ha Emili Teixidó.

11. Va fer el servei militar?

Sí.

12. Un cop traslladat a Barcelona va venir sovint a Roda?

A Roda, hi va de tant en tant, per en Miquel, la família o alguna festa, però no habitualment. Quan venia i estava escrivint alguna cosa es notava perquè no deia res i anava observant totes les coses.

Quan m'ensenyaven les fotos i llibres em van explicar que va sortir per primera vegada en una revista quan tenia catorze mesos. Aquesta revista era a *La dona catalana* en l'apartat de "el nostre concurs de bellesa infantil", juntament amb dues noies més.

Conclusions

En l'entrevista que vaig fer amb Rossend i M. Àngels vaig descobrir moltes coses de la vida d'Emili Teixidor que són molt curioses i poca gent coneix, com per exemple, el seu nom i any de naixement real. Van parlar-me sobretot de la família i de la infantesa. Tot i així, en vaig poder treure molta informació i fotografies que són molt íntimes.

ENTREVISTA A CARME CROUS SERRATOSA

Carme Crous és amiga de l'Emili Teixidor. Va néixer el 10 de juliol de 1942. Tota la vida ha viscut a Roda, a una de les botigues que encara es conserva de fa temps, Can Galledes. Em va explicar moltes coses d'Emili quan era jove i sobretot em va parlar molt bé d'aspectes del poble que Teixidor utilitzava en les seves obres. A més a més, em va passar el contacte de M. Àngels Prat, una amiga seva de Roda però que mantenia la relació amb l'Emili a Barcelona. Va ser molt amable amb mi i estava contenta que fes aquest treball.

1. Quina era la vostra relació amb l'Emili?

Vaig començar a mantenir una relació d'amistat amb l'Emili degut a altres amics, com en Miquel Obiols i la M. Àngels Prat, que ens reuníem els diumenges a la tarda a casa d'en Miquel Martí i Pol. Quan tots cinc ens reuníem l'Emili ja vivia a Barcelona. Ells ens van obrir les portes a un món diferent, ja que ens explicaven coses de cinema francès i altres coses de cultura que no estàvem acostumades a sentir en un poble com Roda.

2. Com vau anar a parar en aquestes tertúlies?

Des de l'escola ens van "infiltrar" en aquestes tertúlies perquè jo i la M. Àngels teníem unes inquietuds diferents a la resta d'alumnes.

3. Però menys vós i en Miquel Martí i Pol els altres van marxar a viure a Barcelona. Com va continuar aquesta relació d'amics?

El lligam que l'Emili mantenia amb els amics de Roda el mantenia a Barcelona, tant amb l'Obiols com amb la Prat, excepte en Miquel Martí Pol que sí que el venia a veure sovint a Roda a causa de la seva malaltia.

4. En Sendo em va parlar que ell només venia aquí per algunes festes, sabeu quines eren?

Quan l'Emili ja estava vivint a Barcelona venia a unes dates senyalades com ara per Nadal, la Festa Major ja que encara tenia la seva mare, la Filomena, que vivia aquí.

5. Què fa que l'Emili trenqui el lligam amb Roda i no hi torni més?

El fet que l'Emili marxés de Roda per anar a viure a Barcelona i trencar la seva relació amb Roda és culpa de mossèn Francesc Espinalt, que se'l va endur per estudiar, ja que era un noi molt espavilat.

6. Quin punt de Roda us fa recordar l'Emili i creieu que seria essencial per un punt de la seva ruta?

Estaria bé posar a la ruta de l'Emili Teixidor el passeig que va des de la Blava fins als Molins: aquest camí era un camí que ell coneixia molt ja que al ser parent de Fussimanya passaven molt per aquí amb la seva mare. Aquest camí es diu camí dels Corronaires.

Conclusions:

Amb l'estona que vaig parlar amb la Carme vaig poder conèixer una mica millor la vida de l'Emili, sobretot la joventut i una mica de quan vivia a Barcelona. També li vaig preguntar pels noms i llocs que m'havien sortit a les obres que havia llegit i me'n va poder contestar unes quantes (es poden trobar a l'annex 2).

ENTREVISTA A M.ÀNGELS PRAT

M. Àngels és amiga d'Emili Teixidor. Ella és professora de llengua i literatura a la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB. Va néixer el 1942 a Roda, tot i que després va marxar a viure a Barcelona. Com que no vaig poder quedar amb ella li vaig passar unes preguntes pel correu i vaig parlar amb ella per telèfon. Es va mostrar molt amable i contenta que fes aquest treball.

1. Quan vau començar a tenir relació amb ell?

Quan jo tenia uns 11 anys, ens va fer classe als cosins, també hi havia en Miquel Obiols. D'aquesta etapa pocs records en tinc. El que sí recordo és que l'Emili Teixidor ja havia publicat un llibre per a joves *El fantasma de las doce menos cuarto*, que, com es dedueix pel títol, era d'humor.

2. Què em podeu explicar de quan va trencar el lligam amb Roda i va marxar a Barcelona?

Aquesta etapa de la seva vida, la conec pel que n'he llegit posteriorment, no per coneixement directe. La biografia d'aquesta etapa es dispara: estudis de pedagogia, periodisme... que combinava amb elaboració de llibres orientats per a escolars, etc.

Els estudis i l'activitat professional van canviar el lloc de residència, de Roda a Barcelona. El vaig recuperar quan va ser director de l'escola Patmos, a la part alta de Barcelona. Jo també treballava, en aquest moment, de mestra a l'escola Aula, molt a prop de Patmos.

3. Emili Teixidor vivia a Barcelona, però quan escrivia parlava de Roda?

Emili Teixidor sempre deia que tot el que sabia ho havia après quan vivia al poble. Crec que tenia tota la raó, ja que seria impossible escriure *Pa Negre* o *Sic transit Glòria Swanson* i la majoria de novel·les, sense el coneixement de la vida rodenca: espais, converses que retenia, topònims, renoms, petites històries del dia a dia.

A mi, llegir aquests llibres em produeix un goig afegit pel fet de retrobar els meus orígens.

Hem de saber, però, que Emili Teixidor no era un cronista de la vida del poble, era un escriptor. El poble li ofería una plataforma per a les seves creacions literàries i ell les utilitzava al seu gust. No hi busqueu la Font de la Teula, ni vulgueu trobar-hi la Maca Taiona, són personatges que l'autor els transforma. D'aquest món que conforma la vida literària d'Emili Teixidor, en vull destacar una persona, que sovint s'oblida: la Filomena, la seva mare.

M'atreveixo a afirmar que la literatura va començar amb ella. Mai no va escriure ni una ratlla, era narradora oral. Només li calia un grup de gent amb ganes de passar-s'ho bé per fer sortir de la seva boca històries inventades o reals (sempre guarnides amb la seva imaginació) per embadalir l'audiència. Jo li havia sentit explicar la mort de les noies de Folgueroles, que és un tema que va utilitzar més d'una vegada. La Filomena va viure molt temps amb el seu fill a Barcelona. Pel que sé, no s'hi va avorrir gens ni mica. Teixia agafadors o tapets i els anava a vendre al mercat de Gràcia.

4. I dels amics, què me'n podeu dir?

L'amistat va començar als anys seixanta a l'entorn de Miquel Martí i Pol. Ens hi trobàvem un grup cada diumenge a la tarda. Una part érem rodencs, vol dir que hi vivien o hi treballaven: en Miquel Martí i Pol, en Miquel Obiols, la Carme Crous, Mossèn Moisès, Pep Bermudo i jo mateixa. Sovint s'hi afegien vigatans com l'Anglada, en Lluís Solà, en Quintana o en Torrents, entre molts d'altres. Per als més joves que assistíem a la tertúlia va ser d'un benefici incalculable.

Vam descobrir el món de la literatura i de les arts i ens hi vam immersir. Vés a saber si va ser en aquesta etapa que vaig decidir estudiar Filosofia i Lletres.

L'Emili tenia un munt d'amics. Era un home enraonador (potser com la Filomena), savi, cordial, sorneguer, amb el somriure sempre a punt. Sovint tenies dubtes de si parlaves amb ell o amb algun dels seus personatges. Potser els personatges s'assemblaven a ell o ell als personatges.

Emili Teixidor era un creador que va saber trobar arrels per a la seva obra. Els rodencs n'estem ben cofois.

5. Quin punt de Roda us fa recordar l'Emili i creieu que seria essencial per un punt de la seva ruta?

La casa d'en Martí Pol del Serrat on fèiem aquestes tertúlies amb els amics, ja que van ser els any on vam fer més amistat i vam aprendre moltíssimes coses.

Conclusions:

Haig de donar les gràcies a la M. Àngels per contestar-me el correu responent les preguntes, ja que he pogut treure molta informació diferent a la que em van donar la Carme o en Rossend. A part, tant per part seva, com per part de la Carme, he pogut treure dos punts més a la ruta de l'Emili Teixidor, que són molt enriquidors i bonics.

2. BUIDATGE DE L'OBRA

PA NEGRE

TEIXIDOR, Emili. *Pa negra*. Barcelona: Cercle de Lectors, 2004.

- Entorn de la masia, pàgina 11, 12 i 13
- Cuina i menjador de la masia, pàgina 16
- Hort dels pensaments, pàgina 27
- Forat de la prunera, pàgina 33
- Camí de la Novíssima, pàgina 38
- La Novíssima, pàgina 38
- Camí de la masia i el bosc, pàgina 40 i 41
- Poble de les fàbriques (Roda), pàgina 47 i 48
- Masies de la comarca, pàgina 86
- Església i Centre Parroquial, pàgina 94 i 95
- Capella del convent de Sant Camil, pàgina 103
- Text de la mort i el cementiri, pàgina 112
- Casa de la mare a Roda, pàgina 115
- Llocs d'oci a Roda, pàgina 148 i 149
- Cementiri, pàgina 259
- Paisatge de Roda (església, riu...), pàgina 263
- La fàbrica, pàgina 329 i 330
- Ermites de la Plana, pàgina 369
- Escola d'Igualada, pàgina 414

ELS CONVIDATS

TEIXIDOR, Emili. *Els convidats*. Barcelona: Columna, 2010.

- Els ponts, pàgina 14 i 15
- Horaris de les escoles i obrers, pàgina 17
- Escola Nacional i Escola Parroquial, pàgina 18 i 19
- Campament, pàgina 23
- Asil, pàgina 37

- Despatx de la directora de l'Asil, pàgina 40 i 41
- Sala de la rectoria, pàgina 73
- Capella Fonda, pàgina 83
- Fragment de com funcionava la religió pels de l'Asil, pàgina 83 i 84
- Habitacions de l'Asil, pàgina 85 i 86
- Text de quan van matar el rector de Roda, pàgina 101
- Habitació de Cal Rabadà on fan classes, pàgina 119
- Menjador de Cal Rabadà, pàgina 123
- Les escoles, pàgina 125
- Riu i ponts, pàgina 125
- Text que fa referència a les llengües, pàgina 132 i 133
- La rectoria, pàgina 136 i 137
- Can Melitón (plaça), pàgina 170 i 171: bar que es trobava a la Plaça Major.
- Referència a alguns escriptors, pàgina 171
- Vista general de Roda, pàgina 203 i 204
- El safreig públic, pàgina 207
- Centre Parroquial, pàgina 217 i 218
- Aula de l'Asil, pàgina 228
- Despatx de la directora de l'Asil, pàgina 229

SIC TRANSIT GLÒRIA SWANSON

TEIXIDOR, Emili. *Sic transit Glòria Swanson*. Barcelona: Proa, 1996.

FRAGMENTS

- Història de Roda, pàgina 15 i 16
- Casa i habitacions de Fussimanya, pàgina 20
- Escoles nacionals i escola de les monges, pàgina 23
- Quan a Roda van matar el capellà i una família, pàgina 32
- Escola de les monges, pàgina 39 i 40
- Oci a Roda, pàgina 40
- Història de Roda, pàgina 41
- Fussimanya, pàgina 42
- El poble (Can Taiona, carrer de Dalt...), pàgina 45
- Camí de Fussimanya, pàgina 50

- Còdol Dret, pàgina 50
- Fussimanya, pàgina 52 i 53
- Destrucció dels Ponts, pàgina 53 i 54
- Sot de l'Infern, pàgina 61
- Fàbrica de la Coromina i treballadores que venien de Folgueroles, pàgina 99, 100 i 101
- Anys de la Postguerra (menjar), pàgina 124

LLOCS I PERSONES

- Fussimanya, pàgina 12
- Còdol Dret, pàgina 14
- Roda, pàgina 12
- Vic i Manlleu, pàgina 13
- Santa Maria de Corcó, pàgina 16
- Ramon Mongeta, pàgina 16
- Can Pep Teta, pàgina 19
- Carrer de Tres, pàgina 19
- Can Besunya, pàgina 21: casa de pagès abans d'arribar al Vicenç.
- Senyors Potius, pàgina 21
- Masia del Raurell, pàgina 25: casa que es troba a Folgueroles.
- Mas Escarrabill, pàgina 26
- Carrer de Dalt, pàgina 31
- Can Xec Xic, pàgina 31: era una botiga de comestibles del carrer de Dalt.
- Can Pampa, pàgina 31: era un bar de la Plaça
- Novíssima, pàgina 34 (a *Pa Negre* també surt): casa que es troba entre Calldetenes i Folgueroles.
- Mas Roig, pàgina 34
- Auto de l'agafa, pàgina 34 (a *Els Convidats* també surt): es deia que t'agafaven i venien la teva sang per fer por a la canalla que anava sola pel carrer.
- Antònia boja, pàgina 34 (a *Pa Negre* també surt): era una dona del poble que li deien així.

- Folgueroles, pàgina 36
- La Cooperativa, pàgina 39
- Can Taiona i la Maca de Can Taiona, pàgina 45: era un forn de pa i la noia del forn.
- Marededeueta, pàgina 45 (a Els Convidats també surt): és un nom inventat.
- Can Catutxa, pàgina 48: era una casa de pagès.
- Sot de l'Infern, pàgina 61
- Roca Foradada, pàgina 61
- Doctor Caminals, pàgina 68: metge de Roda entre guerres
- Por de Ribes i por de Casserres, pàgina 69 i 70: es feia per espantar a la canalla
- Mare de Déu de la Damunt, pàgina 103
- Cós, pàgina 103
- Història de les treballadores de Folgueroles, pàgina 103
- Passar-ne els taps, pàgina 109: fer fora, expressió de Roda
- Quan van arribar els Nacionals a Roda, pàgina 109 i 110
- El Puig, pàgina 110
- Glòria Swanson, pàgina 111: (març 1899, Chicago – abril 1983, Nova York) va ser una actriu estatunidenca coneguda sobretot en les seves aparicions al cine mut.

RETRAT D'UN ASSASSÍ D'OCELLS

TEIXIDOR, Emili. *Retrat d'un assassí d'ocells*. Barcelona: Proa, 1988.

FRAGMENTS

- Aules de les escoles, pàgina 14
- Camí de les senyores, pàgina 17, 18, 20 i 21
- Mort del rector, pàgina 45 i 46
- Rectoria i parròquia, pàgina 58 i 59
- Quan van cremar l'església, pàgina 60
- Cambra del protagonista a la rectoria, pàgina 64
- Fragment per a l'escola, pàgina 96
- Fragment per a l'escola, pàgina 98 i 99

- Fragment per a l'escola, pàgina 99 i 100
- Capella Fonda, pàgina 100
- Cementiri, pàgina 100
- Casa de la Pauleta (protagonista secundària), pàgina 152 i 153
- Rectoria, pàgina 189

LLOCS I PERSONES

- La Farfutalla (fàbrica)
- Canari, guàrdia civil (també surt a Pa Negre): també era una persona real de Roda.
- Musiú Pierre, Madama Marguerite, Musiú Ricard, pàgina 34: són els amos de la colònia de Salou.
- Ermita de la Mare de Déu del Munt, pàgina 36
- Musiú Robert i Muasela Georgette, pàgina 37: són els amos de la colònia de Salou.
- El Negre de les Creus, pàgina 40: era mossèn Francesc Espinalt.
- La roca de la Solana, pàgina 51
- La Pallera, pàgina 55
- Persones de Roda, pàgina 61
- Pepa Cadiraire, pàgina 63 (surt també a Els Convidats): existia de veritat
- La Gundeta
- Comissari Calvet
- Mossèn Miquel i mossèn Tordera: existien de veritat mossèn Tordera signa la seva fe de baptisme.
- Mossèn Martí
- Pla de Semalassa, pàgina 110
- Trafica, pàgina 145
- Cal Set, pàgina 145
- Can Gudiol (Vic), pàgina 165
- Ponç Capdevila (batlle), pàgina 175
- El Corriol, El Reguer Xic, Fussimanya, Les Cascarres, pàgina 179
- Fèlix Graus, pàgina 179
- Doctor Pous, pàgina 191